“ማሩኝ አለ”

ራስ አሉላ ፣ ዐድዋ ገብተው ጦር በማዘጋጀት ላይ መሆናቸውን ደጃዝማች ወልደሚካኤል እንደ ሰሙ ፣ ትግራይን ለመውረር የነበራቸውን ዝግጅት ትተው ፀአዘጋ ከተባለችው መንደራቸው ላይ ሆነው ለመከላከል የሚያስችላቸውን ምሽግ ማጠናከር ጀመሩ ። ግብፆችም በወልደሚካኤል ምርጫ በመስማማት ተፈላጊውን መሣሪያ ሁሉ ማቀበሉን ቀጠሉ ። የሱዳን ጠቅላይ ገዥ የነበረው እንግሊዛዊው ጎርደን ፓሻ ግን በግብፆችና በወልደሚካኤል መካከል የነበረውን ሐሳብና ዕቅድ አጥብቆ ተቃወመው ። የእርሱ ሐሳብ ፣ ‘ደጃዝማች ወልደሚካኤል የራስ አሉላን ጦር ድል ለማድረግ ስለማይችሉ ፣ ራስ አሉላ ድል ያደረጉ እንደሆነ በቦጎስና በምፅዋ ያሉትን ግብፆች ያጠፏቸዋል ። ከዚያም በኋላ ነገሩ ለግብፅ ብቻም ሳይሆን ለኛም አስቸጋሪ ይሆናል’ የሚል ስለ ነበረ የወልደሚካኤልና የግብፆች የመቀራረብና የመተባበር ክር እንዲበጣጠስ አደረገው ።

ከግብፆች ጉያ በጎርደን ዘዴ ተፈልቅቀው የወጡት ወልደሚካኤል በፀአዘጋ መንደር የሰበሰቡዋቸውን ወታደሮቻቸውን ለመመገብ ስለ ተቸገሩ ፣ እንደ ለመዱት ወደ አይለት ወረዱና ምፅዋ የነበረው ወዳጃቸው አላዲን ፓሻ እህል እንዲልክላቸው ወታደሮች ላኩበት ። በዚያን ጊዜ የእንግሊዝ የጦር መርከብ ምፅዋ ላይ ነበረችና ለወልደሚካኤል ምንም ነገር እንዳይላክና ምንም ዐይነት መቀራረብ እንዳይደረግ አላዲን ፓሻን የመርከብ አዛዥ አስጠነቀቀው ። ወልደሚካኤልም ምፅዋ ወርደው እርዳታ ለመጠየቅ ቢሞክሩ የማይቻል ሆነባቸው ።

ወልደ ሚካኤል በዚያ ሁኔታ ላይ በነበሩበት ወቅት ራስ አሉላ ከሻያ ሺህ በላይ የሚሆን ሠራዊታቸውን አስከትለው

ሐማሴን ደረሱ ። አስከታትለውም የአንድ ፊታውራሪ ጦር በቦጎስና በሐማሴን መካከል እንዲሠፍርና ደጃዝማች ወልደሚካኤል እንዳያመልጡ መንገዱን አዘጉባቸው ። ወልደሚካኤል ከባርቱ ችግር ላይ ወደቁ ። የሠፈሩበት የአይለት ቀበሌ ከነሠራዊታቸው ሊሸከም የሚችል ምንም ነገር የለውም ። ምግብ ሊገኝ የሚችልበትን ደጋማውን ቀበሌ ደግሞ የአሉላ ሠራዊት ሠፍሮበታል። የግብፆችን ፊትም እንግሊዞች ጋርደውባቸዋል ። ከረኃብ ላይ ሥጋት የተጫጫናቸው አሽከሮቻቸውም ቀስበቀስ ወደ ራስ አሉላ መግባት ጀመሩ ። በእነዚህ ሁሉ ምክንያቶች የወልደ ሚካኤል ምርጫም ሆነ እንቅስቃሴ እየጠበበ መጣ ።

ሁኔታዎቹን ሁሉ ከገመገሙ በኋላ ፣ የደብረ ቢዘን ገዳም መነኮሳትና ቀሳውስት ከዚያ ጭንቅ እንደሚገላግሉዋቸው ተማመኑባቸው ። በዚህም መሠረት በእነርሱው አማካይነት ፣

“ጌታዬ ራስ አሉላ ፣

ዝቅ ብዬ እጅ እነሣለሁ ። ዛሬም ሰይጣን እነሳግቶ አሳሥቶኝ ንጉሠ ነገሥቱንና እርስዎን በድያለሁ ። ስለዚህ ጀግንነትና ምሕረት ገንዘብዎ የሆነት ጌታዬ የምሕረት ትንፋሽዎን እንዲልኩልኝና ከንጉሠ ነገሥቱ እንዲያስታርቁኝ እግዚትን ማርያምን አማላጅ ይዤ እለምንዎታለሁ” የምትል ልመናቸውን አስይዘው ላኩ ።

‘ወልደ ሚካኤል ማሩኝ አለ?’ ብለው ራስ አሉላ በሆዳቸው ውስጥ ታምቆ የኖረውን የንዴት ከምችት ለማስወጣት ያጋግመው ተነፈሱና በዝምታ ታፍነው ከቆዩ በኋላ ፣ ዐይናቸውን በአደራሹ ዙሪያ ቁመው ከነበሩት ቀሳውስት ላይ ተራ በተራ እየወረወሩ ፣

“ባያድለው ነው እንጂ አጼ ዮሐንስ በርሱ ልክ ያቀፉት ፣ በርሱ ልክ ይቅር ያሉት በርሱ ልክ ያከበሩት ፣ ማንም የለም ። የአባቱ ግዛት ቀረብኝ ብሎ አኩርፎ ብቻውን በረሃ ቢገባ ኑሮ ባላዘንኩበት ነበር ። እንዴት ትላንትና በጦር ማንባር ካርገበገባቸው ግብፆች ጫማ ሥር ይወድቃል ? ምንስ ቢሆን እንደምን ብሎ ግብፆች ፣ ‘ያዝ ያዝ’ ብለው እንደሚልኩት ውሻ

ይሆናል ? እንደምንስ ብሎ የሐማሴንን ሕዝብ ያዋርደዋል ? አሁን መጠጊያ ሲያጣ የሚበላው ሲቸግረው ጊዜ 'ማረኝ' አለ? መቼስ ምን ይደረጋል ? የት ይጣላል ? ይሁን ምን ይደረግ? እናንተን አስቸግሮ የላከውስ ቢጨንቀው አይደለም ? እንደማል መልሳችሁ ዐውቆ አይደለም ? ይሁን ከቃላችሁ አልወጣም ። ግን በዚያው ባለበት በኩል ወደ ዐድዋ ይሒድና እኔም እዚያው ሔጄ ከተገናኘን በኋላ ለአጼ ዮሐንስ አመልክቼ ነው መታረቅ የምንችለው'' አሉ ሲተናነቃቸው የነበረውን ቁጣ ለማስወገድ እርሳቸውም እየተናነቁት ።

አማላጆቹ የራስ አሉላን ሐሳብ ለደጃዝማች ወልደ ሚካኤል ሲያደርሱ ራስ አሉላም ጉዳዩን ዘርዝረው ለአጼ ዮሐንስ አስተላልፈው ወደ አክሱም ሔዱ ። ደጃዝማች ወልደ ሚካኤል በሃረብና እርዛት ሲሠቃዩ የነበሩትን ሦስት መቶ የሚሆኑ አሽከሮቻቸውን ሰብስበው ወደ ትግራይ ተሻግረው ከራስ አሉላ ጋር ተገናኝተው ፣ 'ይቅር ለእግዚአብሔር' ተባብለው ሁለቱ ከታረቁ በኋላ ከአጼ ዮሐንስ ጋር ለማስታረቅ ደግሞ ራስ አሉላ ከደጃዝማች ወልደ ሚካኤል ጋር ወደ ደብረ ታቦር ሔዱ ።

"'ወንድምህ ቢበድልህ ሰባት ጊዜ ሰባም ቢሆን ይቅር በለው' ብሏልና ጌታ በበኩሌ 'ይቅር ለእግዚአብሔር' ብያለሁ ። ከባለ ደምህ ግን ታረቅ ፤ አገርህንና ወገንህንም ከልብህ ማሩኝ በል'' አሉ አጼ ዮሐንስ ድንጋይ ተሸክመው ከበራፋቸው ላይ የወደቁትን ደጃዝማች ወልደ ሚካኤልን ሲታረቁዋቸው ።

የእርቁ ጉዳይ ግን በመኳንንቱ ዘንድ የተለያየ አስተሳሰብ ፈጠረ ። ገሚሱ 'ጠላት ጉያ ተሸጉጦ ለወንድማማች ደም መፋሰስ ምክንያት የሆነውን ሰው መታረቁ የጠላትን ቅስም ለመስበርና ለማሳፈር ይረዳልና ተገቢ ነው' ሲል ፣ ገሚሱ ደግሞ 'አገሩንና ንጉሡ ነገሥቱን ከድቶ ከግብፅ ጦር ጐን ተሰልፎ የወጋንንና የሐማሴንን ሕዝብ ሲያስጨንቅ የነበረውን ራስ ባርያውን ያህል ሰው ሸምቆና አዘንግቶ የገደለ በደለኛ እንዴት ይቅር ይሉታል?' እያለ ማጉረምረም ጀመረ ።

አጼ ዮሐንስ በቤተመንግሥታቸው ዙሪያ የተነሣውን ጉርምርምታ እንደ ሰሙ ዋና ዋናዎቹን መኳንንትና የጦር አለቆች ሰብስበው ፣

"ልጆቼ ወዳጆቼ!

"ሐሳባችሁን ደርሼበታለሁ ፤ ወልደሚካኤል እኔን ብቻ አልበደለም ። ሁላችሁንም አሳዝኗል ። ከሁላችሁም ጋር ደም ተቃብቷል ። ትውልድ የማይረሳው በደል በድሏል ፤ የራስ ባርያውን ያህል አዛውንት ደም አፍስሷል ። ቀደም ሲልም ደጃዝማች ኃይሉን ያህል ሰው ገድሏል ። እንግዲህ የሾምኳቸውን ሁሉ ከመግደል የበለጠ ምን ድፍረትና በደል አለ? ይህም ሁሉ አልበቃው ብሎ መሐላውን አፍርሶ ጭፍራውን ሁሉ ሰብስቦ ከግብፅ ጐን ተሰልፎ ኢትዮጵያን ወጋት ። እናቱን በደላት ። በደሉ መቼም ታይቶ ተሰምቶም አይታወቅም ።

"ለአገራችን አንድነት ስንል ግን ምሕረትንና ትዕግሥትን ገንዘባችን ማድረግ ተገቢ ነው ። የአጼ ቴዎድሮስ ኃይል እንኩትኩት ብሎ ብቻቸውን የወደቁት መኳንንቱ በየፊናቸው በመነጣጠሉ ነው ። እኛም ብዙ ጠላት አለብን ። የውጪ ጠላት ገና በበጐስና በምጥዋ እንደ ሰፈረ ነው። ከዚህ ሌላ ደግሞ በውስጣችንም ያለውን ነገር ታውቁታላችሁ ።

"አሁን ወልደ ሚካኤልን ምሕረት ብንነሣው አገር መለያየት ይጀምራል ። ያኮረፈ ሁሉ በዚያው ይቀራል ። የኛ መነጣጠልም በዳር ሆኖ ለሚጠባበቀው ጠላት የሚጠቅም ይሆናል ። አሁንም ሁላችሁም ብትሆኑ ወልደሚካኤልን 'ይቅር' በሉት ፣ ታረቁት ፣ አቅርቡት ። እኔም 'ይቅር' ያልኩት ፣ እናንተም ይቅር ብላችሁ እንድትታረቁት ብዬ ነውና ምከሩት'' ብለው ጠየቁ ።

መኳንንቱም ነገሩ ከልባቸው የገባና የሚያምኑበትም መሆናቸውን ስላረጋገጡላቸው ፣ ደጃዝማች ወልደ ሚካኤልን አስቀርበው ከመኳንንቱና ከጦር አለቆቹ ጋር አስታረቁ ።

ከእርቁ በኋላ መኳንንቱና የጦር አለቆቹ ሲወጡ ራስ አርኣያ ወደ አጼ ዮሐንስ ቀረብ ብለው ።

"ምሕረት ማድረጉና መታረቁ ተገቢ ነው ። ታዲያ ስለ መተዳደሪያውስ ምን አስበህለታል?'' ብለው ጠየቁዋቸው ።

“እርስዎ ምን ያስባሉ? ወደ አገሩ ይግባ? ወይስ ከዚሁ ይሰንብት?” ብለው መልሰው ጠየቋቸው ።

“አገሩን ብትሰጠው መልካም ነው ። ለጊዜው ከአሉላ ሥር ሆኖ አሉላን እየጠበቀና እየረዳው ቢቆይ የሚሻል ይሆናል” አሉ ራስ አርአያ ።

“አሉላን ከምንድን ነው የሚጠብቀው?” አሉ አጼ ዮሐንስ በመጠራጠር ስሜት ሆነው ።

“ሁልጊዜ የዋህነት አያዋጣም ፤ አሉላም ቢሆን ከቤታቸው ከገባ በኋላ የአምለሱን እጅ ከሰጠነው ወዲህ የምስግበት አንዳንድ ጉዳይ አለና ከኛ ርቆ ብቻውን ሆኖ የሚሠራውንም የሚመለከት ያስፈልገዋልና ወልደ ሚካኤልን ራስ ብለህ ከአሉላ ሥር ሆኖ እንዲጠብቀው ቢደረግ ይሻላል” አሉዋቸው ።

አጼ ዮሐንስ የአጐታቸውን ምክር በልባቸው አሳደሩዋት ። ወልደ ሚካኤልን ‘ራስ’ ብለው ወደ መረብ ምላሽ ቢልኩ ለጊዜው በዚያ በኩል አገሩ ከተደላደለላቸው የማስፈራሪያ ዱላቸውን በአጠገባቸው አስቀምጠው ወንዝ የወለደውን አፈንጋጭ ቅስመን ለመስበር ፤ አገር ለማደላደልና ለማስገበር እንደሚያመቻቸው አመኑበት ። በዚሁ መሠረት ደጃዝማች ወልደ ሚካኤልን ‘ራስ’ ብለው በራስ አሉላ ሥር ሆነው ሐማሴንን እንዲገዙ ሾሙዋቸው ።

ራስ ወልደ ሚካኤልም ለአጼ ዮሐንስ ብቻ ሳይሆን ለራስ አሉላም ፍጹም ባለውለታና ፍጹም ታማኝ መሆናቸውን በመሐላ አረጋግጠው ወደ መረብ ማዶ ሲሻገሩ አሉላም በሸዋና በወሎ መካከል ሠፍረው እንዲቆዩ ታዘዙ ። ራስ ወልደ ሚካኤል ሐማሴን ደርሰው ከዋና ከተማቸው ፀጋ ከገቡ በኋላ በሥልጣን ተፎካካሪያቸው በነበሩትና ወኪድባ ላይ ሸምቀው በገደሉዋቸው በደጃዝማች ኃይሉ ቤተሰቦች እንደዚሁም እርሳቸው ኢትዮጵያን ከድተው ለግብፅ ጦር አዛዥ መግባታቸውን ሲታወቅ በነበሩ ካህናትና ባላባቶች ላይ ጥቃት ማድረስ በመጀመራቸው ተቃዋሚዎቻቸው ወደ ዐድዋ እየገቡ ፤ ‘ቂም በቀል ፈጸሙ

ብን ፤ ራሳቸውም ከግብፆች ጋር በምስጢር መላላክ ጀምረዋል’ የሚል አቤቱታ ወደ አጼ ዮሐንስ አስተላለፉ ።

ይህም አቤቱታ ፤ ንጉሠ ነገሥቱን በብርቱ የሚያሳስብ ሆኑ ። አሉላን እንዲቆጣጠሩ ተብለው የተሾሙት ሰውዬ እንደገና ከባድ ችግር ሊያስከትሉ እንደሚችሉ አጼ ዮሐንስ ወዲያው ተረዱት ።

‘ወልደ ሚካኤል ከግብፆች ጋር ተስማምቶ ወደ ሐማሴን ካስገባቸው እንደገና መልሶ ለማስወጣት ያስቸግረናል’ ብለው ፤ በመኻል ኢትዮጵያ ውስጥ የነበሩትን እምቢተኞች ችላ ብለው በሰሜን ኢትዮጵያ በኩል ስለ ነበረው ሁኔታ ከራስ አሉላ ጋር ሊመካከሩበት ፤

“ነገሩ ግልጽ እየሆነ ነው ፤ በጉስና ምፅዋ የግብፆች ይዞታ እንደሆኑ እንዲቀሩ እንግሊዞች ይፈልጋሉ ። ሁለቱ መንደሮች በግብፆች እጅ መቆየታቸውን ከተስማማንላቸው ጥይትና የአጼ ቴዎድሮስን ዘውድም ጨምረው እንደሚልኩልን ፈቃደኞች መሆናቸውን ልከውብኛል ። ለአንድ ሣጥን ጥይትና ሰርቀው ለወሰዱት ዘውድ ስል የአገሬን ርስት አሳልፌ የምሰጥ አይደለሁምና ፤ እንግዲህ በእነርሱ በኩል ያለው ሐሳብ ይህ ከሆነ ወልደ ሚካኤልን እንደ ለመዱት አቅፈው እሳት ሊያስጭኑብን እንደሚችሉ መገመት አይሳነንም ። በመካከላችን ያለው የእርስ በርስ ጉዳይ ጐድቶ አይጐዳንምና የሚበቃህን ያህል ወታደርና ስንቅህን አዘጋጅተህ ወደ ሐማሴን እንድትሔድ ፈቃዴ ነውና ሐሳብህን ንገረኝ” አሉዋቸው ።

“ከዚህ ሌላ ምንም ሐሳብ የለኝምና ፤ መርቀው ይላኩኝ ጌታዬ!” አሉ ራስ አሉላም ።

ከዚህ በኋላ ራስ አሉላ ከኻያ ሺህ በላይ የሚሆን ሠራዊት አስከትተው መረብን ተሻግረው ጉራዕ ሠፈሩ ። ራስ ወልደ ሚካኤልም ሔደው ተቀበሉዋቸው ። በምፅዋና በበጉስም እስከ አምስት ሺህ የሚደርስ የግብፅ ጦር ሠፍሮ ስለ ነበረ ሁኔታው እጅግ የሚያሠጋ ሆነ ። በዚያ ዘመን በሐማሴንና በምፅዋ የነበሩ የውጪ አገር ተወላጆች ወደ ራስ አሉላ እየቀረቡም ሐሳባቸውን ለማወቅ ጥረት ጀመሩ ። አሉላም ከእነርሱ ጋር ሲን

ጋገሩ፣ "ምፅዋን ከግብፆች እጅ ነጻ አወጣታለሁ። ፈረሴ ከቀይ ባሕር ውሃ ሳይጠጣ ከቶ አልመለስም" እያሉ በመናገራቸውና ባለሟላቸውም፣

"ምፅዋን ከግብጾች ነጻ ሊያወጣት
ወደ እናት አገሩዋ እንዲመልሳት
አዞታል ዮሐንስ በጥብቅ አስጠንቅቆ
የኢትዮጵያን ወኔ ጀግንነት አስታጥቆ
ከቀይ ባሕር ውሃ ፈረሱ ሳይጠጣ
አይቀርም አሉላ የመጣው ቢመጣ"

እያለ በማስተጋባቱ በግብጾችና በደጋፊዎቻቸው ዘንድ ከፍተኛ ሥቀቀን ፈጠረ። የውጪ አገር ተወላጆችም፣

'ከአሉላ እንደዚህ ያለ ቃል ከወጣ ነገሩ ከባድና በተግባር ላይ የሚውል ነው፤ ሰውዬው ቆራጥና ፈጣን ስለሆኑ በግብጾቹ ላይ ብቻ ሳይሆን በሁላችንም ላይ እጃቸውን መሰንዘራቸው የማይቀር ነው' እያሉ ጭንቀታቸውን ማስተጋባት ጀመሩ።

በዚያን ጊዜ በጐስ በተባለችው ቀበሌ ሠፍረው የነበሩ ሚሲዮናውያን ሰብከታቸውን አጼ ዮሐንስ የማይፈቅዱት ከመሆኑም በላይ፣ በዐዋጅ የተከለከለውን የትንባሆ ተክል በእርሻ ዘርተው አልምተውትና ሕዝቡንም አስለምደውት ስለ ነበረ፣ ራስ አሉላ በጐስን ከያዙ በሚሲዮናውያኑና በተባባሪዎቻቸው ላይ ብርቱ ቅጣት ያደርሳሉ ብለው እጅግ ፈሩ።

በተለይም እንግሊዝ በምፅዋ በኩል የነበሩትን የግብፅ ወታደሮች የአሉላ ሠራዊት የደመሰሰው እንደሆነ የነበራትን የበላይነት እንደምታጣ በመገንዘብ ራስ አሉላ ወደ ምፅዋ እንዳይወርዱና ነገሩን እንዲነጋገሩበት መወትወት ጀመረች።

ራስ አሉላ ግን 'ለግብፆች ጥቅምና ክብር እንግሊዞች ቢቆረቆሩም፣ ስኢትዮጵያ ክብርና ጥቅም ደግሞ እኛ አስንላት' አሉና በራስ ወልደ ሚካኤል ትእዛዝ ሥር የነበረው ሠራዊት ወደ በጐስ እንዲዘምት አዘዙ።

በከንቲባ ሻዊት የሚመራ የራስ ወልደ ሚካኤል ጦር በጐስ ገብቶ ሠፈረና ሕዝቡን ማስገበር ጀመረ። በከረን ምሽግ አድፍጠው የነበሩት የግብፅ ወታደሮችም አንድም ተቃውሞ ሳያሳዩ በጽሞና ነገሩን ተቀበሉት። ነገር ግን ይህ ጦር የግብፆችን ምሽግ ባለመንካቱ ራስ ወልደ ሚካኤል 'ከግብፆች ጋር ምሥጢራዊ ስምምነት አድርገው ይሆናል' የሚል ጥርጣሬ በራስ አሉላ ልብ ተሰነቀረ።

ከዚያ በፊትም 'ራስ ወልደ ሚካኤል በምፅዋና በጐስ ከሚገኙት ግብፆች ጋር መላላክ ጀምረዋል' ተብሎ ለአጼ ዮሐንስ ከደረሰው ማስጠንቀቂያ ጋር ሁኔታውን ማገናዘብ ጀመሩ። በመካከሉ ታዲያ የራስ ወልደ ሚካኤል አጐት ከንቲባ ኃይሉ ከራስ አሉላ ዘንድ ቀርበው ራስ ወልደ ሚካኤል ከግብፆች ጋር በምሥጢር በመላላክ ላይ መሆናቸውን ያረጋግጣሉ። ከእርሳቸው ቀጥለው ደግሞ ደጃዝማች መሰፍን፣ ልጅ ኃይለ መለኮትና ባላምባራስ ክፍለ ኢየሱስ ቀርበው ነገሩ እውነት መሆኑን በመሐላ ያረጋግጣሉ። ከዚህ በኋላ ራስ አሉላም ራስ ወልደ ሚካኤልን ከነልጃቸው አስይዘው በታማኞቻቸው አሳጅበው ወደ አጼ ዮሐንስ ሰደዱዋቸው። ንጉሠ ነገሥቱ ግን በራስ አሉላ መልእክት ብቻ በራስ ወልደ ሚካኤል ላይ ለመፍረድ ባለመፍቀዳቸው ራስ አሉላን አስጠርተው ሁለቱንም ግራና ቀኝ አቁመው ካከራከሩዋቸው በኋላ፣ ራስ ወልደ ሚካኤል እንዲታሠሩ ስለ በየኑባቸው፣ ከነልጃቸው በአባ ሰላማ ተራራ እንዲቀመጡ አዘዙ።

ቁርጠኛው አሉላ

የራስ ወልደ ሚካኤል መታሰር በግብፆች ዘንድ ያሳሰቡት ዱላ ሆነ ። «ዮሐንስ ካስቸገረ ወልደ ሚካኤልን ማደርጀት ነው» እያሉ ሲተማመኑባቸው ስለ ነበረ፣ ወልደ ሚካኤል ከፊታቸው ሲሰወሩ እንበለ መጋረጃ ከአሉላ ጋር መፋጠጡ በይበልጥ አሳሳቢ ሆነባቸው ። የአሉላን ብርቱ ክንድ ሊመክት የሚችል ጉልበት ከማጠናከር ሌላ አማራጭም አልነበራቸውም ።

የአሉላ ጦር ከረን የሚገኘውን የግብፅ ምሽግ ከያዘ ወደ ምፅዋም ሆነ ወደ አስላ ሊወረወር እንደሚችል በይበልጥ የተረዱት ደግሞ እንግሊዞች ነበሩ ። በእርግጥም አሉላ ያን እጅግ አስፈላጊ የነበረ ምሽግ ከያዙ እንግሊዝ በግብፅ ላይ ታዝላ ይዛው የነበረውን ጥቅምና ክብር ወደ ማጣቱ ልትደርስ ሆነ ። ስለዚህ ከዚያ ውድቀት ላይ ከመድረሱዋ በፊት፣ ነገሩን በዲፕሎማሲ ማለዘቡን ሁለቱም ወገኖች ስለ አመኑበት፣ የሱዳን ጠቅላይ አገረ ገዥ የነበረው ጐርደን ከራስ አሉላ ጋር ለመነጋገር እንዲችል ፈቃድ የሚጠይቅ ደብዳቤ ጻፈላቸው ። እርሳቸውም ፈቃደኝነታቸውን ስለ አስታወቁት እርሳቸው ወደ ነበሩበት ጉራዕ ወደ ተባለው መንደር ሔደ ።

ራስ አሉላ ጐርደንን ተቀብለው ሲያነጋግሩት፣

«ምንም እንኳን ንጉሠ ነገሥቱ የከለከሉም ቢሆን ትንባሆ ሆም ቢምጉ ቅር አይለኝም» አሉት ፈገግታቸውን ጭምር እየጋበዙት ።

«ስለ ነጻ አስተሳሰብዎና በሱሰኛነቴም እንዳልቸገርብዎ ስለ አሰቡልኝ ከልብ አመሰግናለሁ» አለ ጐርደንም ከፍ ባለ ትሕትና ።

«እንግዲህ ወደ ዋናው ወደ መጡበት ጉዳይ ከመግባታችን በፊት፣ አመጣጥዎ ከእንግሊዝ መንግሥት መሆኑን እንዲያረጋግጡልኝ እፈልጋለሁ» አሉትና ጥቂት ቆይተው ደግሞ፣ «እንደ ተረዳሁት የእንግሊዝ መንግሥት ባለሥልጣን ነዎት» ብለው አተኮሩበት ። የጐርደን ድንጋጤ ከፊቱና ከሁኔታው ላይ በጉልህ መከሰት ጀመረ ። «ይሰነዝርብኛል» ብሎ ያላሰበበት ጥያቄ ነበር ። ለደቂቃዎች ያህል አንገቱን አቀርቅሮ ቆየና፣

«የለም የእንግሊዝ መንግሥት መልእክተኛ አይደለሁም፣ የመጣሁት የቀዲብ ኢስማኤል መልእክተኛ ሆኜ ነው» ብሎ መለሰላቸው ።

የአሉላ ፍላጐት ደግሞ ከቀዲቡ ጋር ሳይሆን ከእንግሊዝ መንግሥት ጋር ለመነጋገር ነበር ። ከዚህ ሌላ ደግሞ ጐርደን ቀደም ሲል በግብፃዊው መኮንን እጅ የላከላቸውን ሐሳብ ያልተስማሙበት ነበር ። የእንግሊዝ መንግሥት መልእክተኛ ያለመሆኑን ካረጋገጡለቸው በኋላ ፈገግታቸው ቅጭም እያለ መንፈሳቸው እየተዘቀዘቀ ሔደ ። «የቀዲብ መልእክተኛማ ሆነው ከመጡ ምን ቁም ነገር ሳገኝበት ነው የምንነጋገረው?» ብለው ፊታቸውን ኮስተር አደረጉበት ። እንዲያውም የጥርጣሬ መንፈስ እየወረራቸው መጣ ። ጐርደን ሊሰልላቸው እንደ ሔደም አድርገው ተመለከቱት ። በመካከላቸው ከባድ ዝምታ ገብቶ ፈነቃቀላቸውና ሐሳባቸውን አራራቀው ።

«ለነገር ነገሩ ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር ለመነጋገር የሚፈልጉ ከሆነ ወደዚያው እልክዎታለሁ ። በበኩሌ ግን እስከ አራትና አምስት ወራት ድረስ ወደ ምፅዋ ወታደር የማላዘምት መሆኔን አረጋግጥልዎታለሁ ። እስከዚያ ድረስ ነገሩ በሰላም የሚያልቅ ከሆነ ግብፅ ጉልበት አለኝ ብላ የያዘችባትን ግዛቷን ለማስመለስ ኢትዮጵያ ደጅ ጠኝ አትሆንም» አሉት ።

ነገሩ በዚሁ አበቃ ። ጐርደንም ቢቸግረው አጼ ዮሐንስን ደግሞ ለማነጋገር ወደ ደብረ ታቦር ተሻገረ ። በቂ ስንቅና ጠባቂም ተሰጥቶት ነበር ። ራስ አሉላ ጐርደንን ከሸኙ በኋላ ዋና ዋናዎቹን የጦር አለቆች ሰብስበው ለማይቀረው ጦርነት መመከር ጀመሩ ።

ብላታ ገብሩ ። «እዎ ግብፆች ስብከውና አስፈራርተው የእነርሱ ረዳቶች ያደረጉዋቸውና ሃይማኖታቸውንም ያስካዱዋቸው መና ራቸው ባይካድም ፣ በእነርሱ ወጥመድ ያልገቡና አገራቸውን የሚወዱና ያልበደሉ እስላሞችም በብዛት አሉ ። በተለይም እዚህ ከገባን ወዲህ በጭንቀትና በችግር የተነሣ ከእምነቱ ተዛብቶ የነበረው ሁሉ ተረጋግቷል ። መንግሥት ጠንክር ሲል ሕዝቡም ይተባበራልና ይህን ያለ መዘንጋት ነው ። የሆነ ሆኖ ልዩ ተመል ካች የመላኩን ጉዳይ በመጀመሪያ የምናስብበትና በቅድሚ ያም ውጤቱን የምንፈልገው ነው» አሉ ራስ አሉላ ።

ከዚያ ቀጥሎ በጕስንና ምፅዋን ከግብፆች እጅ ፈልቅቀው ለማውጣት የሚያስችላቸውን ስልትና ዝግጅት ማቀለጣጠፍ እንደ ጀመሩ ፣ ቀደም ብሎ ጅዳ ውስጥ በቆንሲልነት ሲሠራ ቆይቶ በኋላ በንግድ ሥራ ላይ ተሠማርቶ የነበረ አውግስቶስ ዋይልድ የተባለ እንግሊዛዊ ራስ አሉላን ለማነጋገር ስለ ፈለገ እንዲገባ የፈቃድ መጠየቂያ ደብዳቤ ላከላቸው ።

ዋይልድ የኢትዮጵያን ሁኔታ በሚገባ ያወቀና ደጋፊም ስለ ነበረ ፣ በዲፕሎማቲክ ሙያው ላይ የሚሠራ እንጂ በንግድ ተግባር ላይ የተሠማራ መሆኑን ስላላወቁ ፣ ጥያቄውን ተቀብለው ቢያን ጋግሩት ነገሩን በሰላም ለመጨረስ እንደሚረዳ በመተማመን የጠ የቀውን ፈቃድ ለጡትና ገሠግሶ አዲ ተክላይ ድረስ ሔደ ። እር ሱም የኢትዮጵያን ጉዳይ በቀጥታ ለእንግሊዝ ንግሥት ቪክ ቶሪያ ሊያስተላልፍ እንደሚችል ስላረጋገጠላቸው ውይይቱን ሲጀምሩ ፣ ራስ አሉላ ፣ «ግብፅ በሀገራችን ውስጥ ጦር አሥፍራ በሕ ዝብ ላይ ግፍ መሥራቷን እንደ ቀጠለች ናት ። የክርስትናንም ሃይማኖት እያጠፋች ነው ። ወደ ኢትዮጵያም ጳጳስ እንዳይመጣ ከልክላለች ። በዚህ የተነሣ ከግብፅ ጋር መነጋገሩንና መዋዋሉ ንም ትተነዋል እና . . .» ብለው ራስ አሉላ ንግግራቸውን ሳያ ጠቃልሉ ዋይልድ ጣልቃ ገባና ፣

«አገርዎ የሚገባትን ካሣ ተቀብላ በጕስን ብትለቅስ ?» ብሎ ንግግር ሲጀምር ራስ አሉላም ሐሳቡን ቀምተው ፣

«እስቲ አንድ ነገር መልሼ ልጠይቅህ?» አሉና የሰፊውን ግንባራቸውን ቆዳ ሰብስበው ዐይኖቻቸውን ተከሉበትና ፣

«ቻይና ከሕንድ አገር አንዱን ግዛት ይዛ ግምቱን ገንዘብ ልክፈል ብትል አገርህ እንግሊዝ ትስማማለች?» አሉት ።

ዋይልድ መልስ አልነበረውምና አንገቱን ደፍቶ ዐይኖቹን ከወለሉ ላይ ተከሉ ዝም አለ ።

«እኮ እንግሊዝ ይህን ጉዳይ ትስማማበታለች?» አሉ ራስ አሉላም እንዳፈጠጡበት ።

«ገባኝ ነገሩ ገብቶኛል» አለ ዋይልድ እንዳቀረቀረ ።

«ታዲያ ይህንኑ ለመንግሥትህ ልታሳውቅልኝ ትችላለህ?" አሉ ራስ አሉላ ።

«የማውቀውን ያህል ሐሳብዎን አብራርቼ ወደ መንግ ሥት እስታውቃለሁ» አላቸውና ሰንባብቶ ተመለሰ ። ዋይልድ ጉዳዩን ወደ ለንደን ቢያስተላልፍም ፣ መንግሥት ሳይወክለውና ሳይፈቅድለትም የገባበት ጉዳይ ስለ ነበረ ተቀባይነት አላገኘም ። እንዲያውም ሁለተኛ እንደዚያ የመሳሰሉ የመንግሥታት ጉዳ ዮች ውስጥ እንዳይገባ ተከለከለ ። ከዚያ በኋላ ግን የሰሜን ኢት ዮጵያ ጉዳይ ለእንግሊዝ መንግሥት ጭላንጭሉ የተዘጋበት ሆነ።

ግብፆች በጕስና ምፅዋ ከእጃቸው እንዳይወጡባቸው በተከ ላካይነቱ መድበዋቸው የነበሩት ራስ ወልደሚካኤል ከነልጃቸው ከታሰሩባቸው በኋላ ነገሩን በዲፕሎማሲ ለማስታመምና ይዞ ታቸውን ለማጠናከር አቅደውት የነበረው ደግሞ በእንግሊ ዞች ላይ ነበር ። ግን በጐርደንና በዋይልድ አማካይነት ተጀምሮ የነበረው ጥረት በመክሸፉ ግብፆች ሌላ መጠለያ በማጣታቸው ለጦርነት መዘጋጀቱ ግዴታቸው መሆኑን አመኑበት ። ምንም እን ኳን ለጦርነቱ ራስ አሉላ ቢዘጋጁበትም ቅሉ ፣ በመኻል ኢትዮ ጵያ የነበረው የሥልጣንና የዘውድ ሽኩቻ አጼ ዮሐንስን ከቤጌ ምድርና ከወሎ አካባቢ እንዳይርቁ ስለ አስገደዳቸው ፣ ራስ አሉ ላም ወደ ደብረ ታቦር መመላለስና ትግራይም ውስጥ ሆነው የንጉሠ ነገሥቱን እልጋ የመጠበቅ ኃላፊነትም ስለነበረባቸው ሐማሴንን በጦር አበጋዞቻቸው እያስጠበቁ እርሳቸው በዐድ ዋና በመቀሌ ተቀማጭ ለመሆን ተገደዱ ።

ሠራዊታቸውን በየቦታው ካሰፈሩ በኋላ፣ «ማንኛውም ሰው የአገር ተወላጅም ሆነ ባዕድ የኢትዮጵያን የበላይነት አምኖ ግብሩን እንዲከፍል» ሲሉ ትእዛዝ አስተላለፉ። እንደ ታዘዘውም ሕዝቡም ሆነ ሚሲዮናውያኑ ቀጥ ብለው ግብሩን መክፈል ጀመሩ።

በዚህ ጊዜ በከረን ምሽግ ውስጥ የነበረው የግብፅ ጦር አዛዥ ራሽድ ፓሻ፣ «ሕዝቡን ከሚያስገብሩ ለምን እስከ ምሽጉ ድረስ መጥተው ከኔ ጋር ጦርነት አይገጥሙኝም?» ብሎ ላከባቸው።

በዚህ መልእክት አሉላ አልተበሳጩም፤ አላዘኑም፤ እንዲያውም ከትከት ብለው ሣቁና፣

«አገሩና ሕዝቡ የግብፅ ግዛት ነው እያልክ ስትፎልል የኖርክ አንተ አይደለህም? ሕዝቡ ኢትዮጵያዊነቱን ዐውቆ ግብር እንዳይከፍል ስትከለክለው የኖርከውስ አንተ አይደለህም?አሁን ደግሞ እንደ ምስጥ መሬት ውስጥ ገብተህ ከምታደፍጥ ወንድነቱና ወኔው ካለህ ለምን ወጥተህ አትከላከልም? እጠብቅሃለሁ ብቅ ብለህ ወንድነትህን አሳየን» ብለው ላኩበት።

የራስ አሉላ ሠራዊት የሠፈረበት ቦታና የርባቸውም ቆራጥነት የማያንቀሳቅሰው መሆኑን የተረዳው ግብፃዊው የጦር አዛዥ ምፅዋ ከነበረው የግብፅ ጦር አዛዥ ጋር ተላልኮ ቁጥሩ ሰባት ሺህ የሚሆን በሚገባ የሠለጠነና የታጠቀ ጦር ለዕርዳታ እንዲላክለት አደረገ። ያንም ጦር ቀደም ብለው አኩርፈው የሸፈቱት ባሕታ ሐጎስ እየመሩ ይዘውለት ከደረሱ በኋላ በአንሰባ ሸለቆዎችና ተራራዎች እንዲሰፍር ተደረገ። የግብፅ ጦር በእነዚያ ቦታዎች እንዲሰፍር የተደረገው ራስ አሉላ ከምዕራባዊው ቆላ አካባቢ ወደ ደጋው ሲወጡ ከቦ ለመግጠም ነበር።

ራስ አሉላ ግን፣ የግብፅን ጦር እንቅስቃሴና ሁኔታውን የሚከታተሉ ልዩ ተመልካቾች አሰማርተው ነበርና የደረሳቸውን ጥቆማ ከሁኔታው ጋር አገናዝበው ከምዕራባዊው ቆላ ወደ ደጋው

ሐማሴን ሲመለሱ የግብፅ ጦር ባልጠረጠረበት አቅጣጫ ተጉዘው ፀአዘጋ ላይ ሠፈሩ።

ራስ አሉላ፣ ከደጋው ሐማሴን ተነሥተው የአንሰባን ወንዝ ተሻግረው ከረንን ዐልፈው ከሐልሐል ተራራዎች ላይ ሠፈረው ሕዝቡን አረጋግተውና አስገብረው፣ በከረን ምሽግ የነበረው የግብፅ ጦር የዘረጋባቸውን ወጥመድ ተራምደው እንደገና ወደ ፀአዘጋ የተመለሱበትን ዘዴና ቀልጣፋነት የተመለከቱ አውሮፓውያን፣ እጅግ ሲያደንቁዋቸው የግብፅ ጦር አዛዥ ግን አንጀቱ አረረ። ናላውም ዞረ። በዚያ ወጥመድ አሉላን ከፈጠረቀ በኋላ ሐማሴንን ሙሉ በሙሉ ለመያዝ ጓጉቶ ነበርና!

ራስ አሉላ ከግብፅ ወጥመድ ካመለጡም በኋላ ሠራዊታቸውን በልዩ ልዩ አቅጣጫዎችና ስልቶች ወደ ምዕራባዊ ቆላ እያዘመቱ ከመቈጣጠርና ከማስገበር አልተገቱም። የግብፅ ጦርም ከምሽጉ ውስጥ ተቀብሮ ሁኔታውን ከመመልከት በቀር ምንም ሊያደርግ አልተቻለውም ነበር። ራስ አሉላ በከረንም ሆነ በምፅዋ የነበረው የግብፅ ጦር ከምሽግ ወጥቶ ለመግጠም እንደማይደፍር ካረጋገጡ በኋላ ደግሞ፣

«ግብፅ በስርቆት ከሠፈረችበት ግዛት ካልወጣች ምፅዋንና ከርቱምን በጦር ኃይል እይዛለሁ» እያሉ ማስፈራራት ጀመሩ።

እንዲያውም ይባስ ብለው ከከረን ከተማ በስተምሥራቅ በኩል ወደምትገኘው የደብረሲና ገዳም ሔደው ዐዋጅ አስነገረው ሕዝቡ ለመንግሥት የሚከፍለው፣ ግብር ለገዳሙ እንዲከፍል ወስነው ለገዳሙ መነኮሳትም አስፈላጊውን ድጋፍና ርዳታ አድርገው ወደ ፀአዘጋ በመመለሳቸው በከረን ምሽግ የነበረው የግብፅ ጦር የመቈጣጠሩ ኃይሉ፣ ቅስሙ መስበሩን ሕዝቡ በመገንዘቡ በኢትዮጵያዊነቱ ኰራበት።

ከግብጾች መስረግ በፊት በጐስንና አካባቢውን ቱርኮች ከመያዛቸው ቀደም ብለው፣ ምዕራባዊው ቆላ ማለትም ከረን፣ ሳህል ባርካና ክስላ የሚባሉት ወረዳዎች የክርስትናን ሃይማኖት የሚከተል ሕዝብ በብዛት ነበረባቸው። በተለይም ቢለን ማርያ ቢት ‘ታውቀ ቢት ታርቀ’ የሚባሉት ጐሳዎች ከሥር ከመ

ሠረታቸው ክርስቲያኖች ነበሩ ። በዐሥራ ሦተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ላይ ፥ ቱርኮች የቀይ ባሕርን አካባቢ መያዝ ከጀመሩና ከሰሜን ኢትዮጵያም መግባት ከጀመሩ ወዲህ ግን የእስልምናን ሃይማኖት ለማስፋፋት ቀይሰውት በነበረው ስልትና ባወጡትም ጥብቅ ትእዛዝ የተነሣ ከላይ በተጠቀሱት አካባቢዎች ሠፍረው የነበሩት ጕሳዎች የእስልምናን ሃይማኖት መከተል ጀመሩ ።

የቱርክ መንግሥት ኃይል እየደከመ መጥቶ በቁጥጥሩ ሥር የነበሩትን አገሮች እየለቀቀ ሲሔድ በቀይ ባሕርም ሆነ በምዕራባዊው ቆላ በኩል ግብጾች መግባት ጀመሩ ። ወዲያውም በቁጥጥራቸው ሥር የገባው ሕዝብ ሃይማኖቱን እንዲለውጥ በማስገደዳቸው በአካባቢው የነበረው የተከታያቸው ወገን ቁጥር እያደገ ሔደ ። ቢሆንም ራስ አሉላ ደብረ ሲና ከተባለችው ገዳም ድረስ ሔደው ያሰሙት ዐዋጅና የሰጡትም ድጋፍ የክርስቲያኑን ሕዝብ እምነት እያጠነከረው መሔዱን ግብጾች ስለ ተረዱት ቅስሙን ለመስበር ሲሉ በራስ ወልደሚካኤል ምትክ ከጉያቸው ተወትፈውላቸው የነበሩትን ባሕታ ሐጐስን በቂ ወታደር ሰጥተው የደብረ ሲናን ገዳም እንዲያጠፉላቸው ላኩዋቸው ።

ባሕታ ሐጐስም እንደ ታዘዙት ወደ ገዳሙ ሔደው ገዳሙን አቃጥለውና ዘርፈው ቀሳውስቱን ፈጅተው ተመለሱላቸው። ራስ አሉላ ነገሩን እንደ ሰሙ ፥ «አገር በንቱን ታፈራለች!» ብለው ምርር ብለው አዘኑ ። ነገሩም ግብፆችን እጅግ ስላስደሰታቸው ፥ «ከአሉላ ጋር ከመፋጠጥ በሽፍቶች ማስጨነቅ » የሚል ስልት ቀየሱና በምፅዋ በኩልም እንደ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ወይም እንደ ባሕታ ሐጐስ የመሳሰሉ ያኮረፉ ባላባቶችና የሃይማኖት ተጠሪዎች መሰብሰብ ፥ ማሠልጠንና መርዳት ጀመሩ ።

ራስ አሉላ የራስ አርአያ ድምፁ የቤት አሽከር በነበሩበት ጊዜ በዕለት ጥል ግብግብ ገጥሟቸው ከመሬት የደባለቁት የድሮው «የጌታቸው ልጅ» » ደበበ አርአያ ፥ አጐቱ አጼ ዮሐንስ የፊታውራሪነት ማዕረግ እንጂ ከዚያ ላቅ ያለ ሹመት ስላልሰጡት ፥ በዚሁ አኩርፎ ኮብልሎ አሳውርታ ውስጥ ገብቶ ፥

«እኔ የራስ አርአያ ልጅ ነኝ ። ወንድሜ አጼ ዮሐንስ የአባቴን ግዛት ስለቀማኝ ፥ በዚሁ ተጣልቼ መጥቻለሁ ። የኔን መሸፈት የሰሙ መኳንንትና ባላባቶችም ወደኔ እየመጡ ናቸው ። ከንጉሡ ነገሥቱ ጋር የሚቀር አንድም መኳንንት አይኖርምና እናንተ እንድትረዱኝ መጥቻለሁ» ብሎ ምፅዋ ለነበረው የግብፅ ወኪል መልእክተኛ ሰደደ ። ይህም ነገር ለግብፆች ታላቅ የምሥራች ሆነ ።

ለደበበ አርአያ የሚፈለገውን ሁሉ እየሰጡ ራስ አሉላን መቋቋምና ማስቸገር የሚፈልጉትን ውጤት እንደሚያስገኙላቸው የተረዱት ግብፆች ፥ በወቅቱ ያሰቡትን ሁሉ በተግባር ለማዋል አመቺ ሆነላቸው ። ባሕታ ሐጎስና ደበበ የሚሠሩትን አሳፋሪ ሥራ ራስ አሉላ እንደ ሰሙ ፥ «ግብፆች ዛሬም አንድ አውራ ዶሮና አንድ ቡችላ አገኙ!» ብለው ተካከዙና ፥

«ግዴለም አውራ ዶሮውን በጥሬ ፥ ቡችላዋን በወተት አባብዬ እይዛቸዋለሁ » አሉ ።

ሁለቱን ከጠላት ጉያ የተሸጎጡትን «አውራ ዶሮና ቡችላ» ለመያዝ በሚያውጠነጥኑበት ወቅት በረድ ብሎ የነበረው የመኻል ኢትዮጵያ ደግሞ እንደገና መገንፈል ስለ ጀመረ ፥ አጼ ዮሐንስም የማስፈራሪያ ዱላቸውን ከሰሜን ወደ መኻል አገር አዛወሩ ።

የችግሩም መነሻ እንዲህ ነበር ። ቀደም ብሎ አጼ ዮሐንስ የጐጃም ራስ አዳልን «ተክለ ሃይማኖት» ብለው ሠይመው የንጉሥነት ማዕረግና ጐጃምን ሰጥተዋቸው ሁኔታው ተረጋግቶ ነበር ። በመካከሉ ንጉሥ ምኒልክ እንደገና አሻፈረኝ ብለው ተነሡና ከንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ጋር እምባቦ ላይ ጦርነት ገጥመው አሸንፈው ገሚስ ጐጃምን ያዙ ። ይህም ነገር አጼ ዮሐንስን እጅግ ስለ አሳሰባቸው ፥ መኳንንቶቻቸውንና የጦር አለቆቻቸውን ሰብስበው ፥

«ምኒልክ የገባውን ቃል እያፈረሰ ከትእዛዜም እየወጣና እየኀለበተም መጣ ። ከዚህ ቀደም ባሳየው አሻፈረኝነት ፈጥኜ ጦር አላዘመትኩበትም ነበር ። ለከፋ ቀን የሚሆን ፥ የውጭ ጠላት

ሲመጣ የሚመክሩት ጀግኖች ፥ በኋላ በርሱ ወገን ሆነው እንዳይ ተባለቱ የጀግኖች ደም በከንቱ እንዳይፈስ በማለት የሃይማኖት አባቶች በመካከላችን እንዲገቡ አድርጌ ፥ ነገሩ ደስ በሚያሰኝ መንፈስ እልባት አግኝቶ ነበር ።

«አሁን ደግሞ ይኸውና እንዲህ ያለ ድፍረት ፈጸመ ። የጠላት ሁት የአንዲት እናት ልጆች ደም በከንቱ መፍሰስ የማይቀር ሊሆን ነው ። እንግዲህ እናንተም ምከሩበትና የሚሆነውን አመልክቱኝ » ብለው አስታወቋቸው ።

«እንደዚህ የሆነበት ምክንያቱስ ታውቋል?» አሉ ራስ አር አያ ።

«አከረፍኩ ብሎ ነዋ!» አሉ አጼ ዮሐንስ ።

«በምን የተነሣ ?»

«ግዛቱ ተቆርጦ ለተክለ ሃይማኖት ለምን ተሰጠብኝ ብሎ!»

«እህ እወይ ምኞት» ብለው ራስ አርአያ ለጥቂት ጊዜ በዝምታ ታፍነው ቆዩና ፥

«ይህስ ቢሆን መች የሚያስከርፍ ነበር? ለሁላችንስ ቢል ክብን በእርጋታ ሊሆን ይችል አልነበረም? አሁንም እንዳልከው የአንዲት እናት ልጆች ደም ከምናፈስስ እነዚያኑ የፈተኖቹን ሰዎች መልሶ መላክና ነገሩ በእርቅ እንዲያልቅ ማድረግ ነው ። ደም ለማፍሰስ ያለ መቸኮሉ ተገቢ ነው» አሉ ።

ቀጠል አድርገው ደግሞ ራስ አሉላ ተነሡና ፥

«የእርስ በርሳችን መበጣበጥ ነው ለጠላቶቻችን በር ከፍቶ ይኸውና በጉብንና ምፅዋን ያስያዘብን ። አሁንም በመካከላችን ደም መፋሰሱ ከተጠሰ ጠላት እንደ ለመደው እስከ በራፋችን ለመ ምጣት ይጠባበቀናል ። ንጉሥ ምኒልክ በርካታና ጠንካራም ሠራዊት እንዳላቸው እናውቃለን ። አሁን ደግሞ የጉጃምን ጦር ሲጨ ምሩ የበለጠ እንደሚጠነክሩ አያጠራጥርም ። ከዚያ በኋላ ጦር ነት በንገተም የግራ ቀኛችንም ሠራዊት ይተላለቅና አገሪቱ ፈጽማ

ባዶ እጅዋን ቀርታ ጠላቶቻችን ስተት ብለው የሚገቡባት ትሆ ናለች ።

«እንግዲህ ለዚህ የሚታየኝ ከዚሁ ሆነን ብንላላክ ፥ ንጉሥ ምኒልክ ጦራቸውን ለማዘጋጀት ጊዜ ያገኙና በኋላ እምቢ ሊሉን ያመቻቸዋል ። ለዚህ መድኃኒቱ ባንውል ባናድር ወደዚያው ቀረብ ብለን ብንላላክ የደከመው ፈረሳቸው ከግንበራራቱ በፊት ልና ስፈራራቸውና አቅማቸውን ዐውቀው ሊመለሱልን ይገደዳሉ። ታዲያ ለዚህ ለዚህ የሚረዳው ፈጥኖ መሔዱ ነው» ብለው ተቀመጡ ። አጼ ዮሐንስ መኳንንቱን ምክር ጠይቀው እሱላ ከተናገሩ በኋላ ፥ ሌላ ምክር መስማት ገደል እንደ መግባት ሆኖ ስለሚታያቸው ፥ በዝያ ዕለትና ስብሰባም ሌላ ተናጋሪ ሳይጠብቁ ፥

“ነገርህ ከልቤ ገብቷል ፤ ሌላ መጨመር አያስፈልግም ፤ ነገውኑ ጉዞ እንዲጀመር ይሁን” አሉና ወሰኑ ።

በዚሁ መሠረት ከደብረ ታቦር ተነሡና ወደ ወሎ ተጉዘው ወረኢሉ ሠፈሩ ። እጅግ አሥጊ የነበረው የወንድማማቾች መተላለቅም እንደገና ሊወገድ የሚችልበት ዕድል ተፈጠረ ። ንጉሥ ምኒልክ አቅማቸውን ገምተው በፊት የማሉትን መሐላ አስታውሰው ፥ ለንጉሠ ነገሥቱ መልእክተኞች ሰደዱና ቁጣቸውን አብርደው ለእርቁ ተዘጋጁላቸው ።

አጼ-ዮሐንስ ምኒልክን ብቻ ይቅር ብለው ከመታረቅ ሁለቱን ንጉሦች ማስታረቅም የበለጠ ውጤት እንደሚያስገኝ በማመዛዘን ወረኢሉ ድረስ እንዲመጡ ላኩባቸው ። ከዚያ በኋላ ምስቱም እርቃቸውን በመሐላ አጸደቁ ።

አጼ ዮሐንስ ፥ የሁለቱን ንጉሦች ግጭት መርምረው የየግዛ ታቸውን ክልል አከፋፍለው አደላድለው ከእስማሙ በኋላ ፥ ከን ጉሥ ተክለ ሃይማኖት ሠራዊት ይበልጠውን እጅ ቀንሰው ለማ ስፈራሪያ ዱላቸው ጨምረው ከምኒልክም ጋር ሁለተኛ ለድብድብ ላለማሰለፍ ሲሉ ልጃቸው ራስ አርአያ ሥላሴን ከንጉሥ ምኒልክ ልጅ ከወይዘሮ ዘውዲቱ ጋር እንዲጋቡ እንደ ባህሉና እንደ ወጉም «ልጅህን ለልጄ» ብለው ወደ ምኒልክ ሽማግሌ ላኩ ። በጋብቻው ምኒልክም ተስማሙና ድግሳቸውን ሊደግሱ ወደ

ሸዋቸው ተመለሱ ። የአጼ ዮሐንስ መኳንንቶች በተደረገው እርቅና በጋብቻው መስማማታቸውን ሲገልጹ በዓለም ላይ የተደነቀችውን ቆንጆ በክንዳቸው መፈርጠም ድል አድርገው ለራስ አርአያ ለማቅረብ ይመኙ የነበሩት አሉላ ብቻ ፤

«በጋብቻ መተሳሰሩ ሰላም ሲያወርድልን ፤ አንድነታችንን ሲያጸናልን መቻሉ ማለፊያ ነው ። ግን እንዲያው ግን . . . . .» ብለው ሲናገሩ ያሰቡትን ዋጥ ሲያደርጉት ፤ አጼ ዮሐንስ አዩዋቸውና ፤

«ተናገረው እንጂ? ከመች ወዲህ ነው ነገር መዋጥ የለመድከው ?» ብለው አፈጠጡባቸው ።

«እንደ ሰማሁት ዘውዲቱ ቆንጆ ናት ፤ ለኛ ልጅ ትገባዋለች ተብሎ ነው?» ብለው የልባቸውን ተናገሩ ። ንጉሠ ነገሥቱም ፊታቸውን ዘወር አድርገው ፈገግ ብለው እንደ መሣቅ አሉና ፤

«ስማህ ልጄ ሁለት ወዶ አይሆንም ፤ አንድነት ፈልገን ሰላም ፈልገን ፤ መልክ መርጠን አይዘለቅም» አሉዋቸው ።

ከዚያ በኋላ ራስ ቢትወደድ ገብረ መስቀል ቴርክ ፓሻ ራስ አሉላ ፤ ራስ ገብረኪዳንና ሌሎችም መለስተኞች መኳንንት ሆነው ወጣቱን ከሙሽራ ራስ አርአያ ሥላሴን አጅበው የነገር አባትና ሚዜ ሆነው ምኒልክ ግቢ ሆ ! ብለው ገብተው ሙሽሪት ዘውዲቱን አዝለው ወደ መቀሌያቸው ተሻገሩ ።

በመኻል ኢትዮጵያ ገንፍሎ የነበረው ትኩሳት በርዶ ዳግመኛም እንዳያገረሽበት በጋብቻ ተጠልፎ ሲያዝ በሰሜኑ በኩል የነበረው እንቶሎት ደግሞ እየተነነ ማስቸገሩን በመቀጠሉ እንደ ተመለመደው የማስፈራሪያው ዱላ ወደ መረብ ተወረወረ ።

ራስ አሉላ ፤ በመኻል ኢትዮጵያና በትግራይ ውስጥ ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር ይቀመጡ በነበረበት ጊዜም ቢሆን በመረብ ምላሽ ግዛታቸው ኃላፊነትና አደራ ሰጥተዋቸው የነበሩት ወኪሎቻቸውና የጦር አበጋዞቻቸውም ቢሆኑ ፤ በቦጎስና በምፅዋ የነበሩት ግብጾች ወደ ደጋው አካባቢ እንዳይወጡ መከላከል

ብቻ ሳይሆን አመች ጊዜ እየፈለጉም ለማጥቃት ይሞክሩ ነበር ። ግብፆች «የኛ ግዛት ነው» በሚሉት ወረዳና ጎሳም መካከል እየገቡ የኢትዮጵያን የበላይነት እያሳመኑ ግብር እያስከፈሉ ሁኔታውን ይቆጣጠሩ ነበር ። ይህም ሁኔታ ካይሮን እጅግ እያሳሰባት በመሔዱ «የኔ ግዛትና ድንበር» ስትለው በነበረው ቀበሌ ሁሉ የኢትዮጵያ ወታደሮች እንዳይደርሱ ለማስደረግ የሚያችላትን ስልት መቀየስ ጀመረች ። በዚህም መሠረት ስልቱን የሚነድፉላትን ባለሙያዎቿን ወደ ከረንና ምፅዋ ሰደደች ። ባለሙያዎቹ ባቀረቡት ሐሳብም ላይ ፤

1ኛ. በምፅዋ በከረንና በሌሎቹም በቁጥጥሩዋ ሥር በነበሩት ቀበሌዎች የተጠናከሩና በንስለት ምሽጎች በአስቸኳይ እንዲሠሩ ።

2ኛ. የግዛቶቹ አማካይ የአስተዳደር ሰፈር ምፅዋ እንዲሆን ፤

3ኛ. ከዐሥር ሺህ በላይ ለሚሆን ወታደር ማስፈሪያ የጦር ወረዳዎች ሠፈሮችና ቤቶች እንዲዘጋጁ ። ፤

4ኛ. ከአጼ ዮሐንስ ጋር በልዩ ልዩ ምክንያት የሚጣሉና የሚጋጩ ፤ እንደዚሁም የእስልምና ሃይማኖት ተጠሪዎች እየተመረጡ ሕዝቡን እንዲሰብኩላቸውና መሣሪያ እየተሰጣቸው የኢትዮጵያን ወታደሮች እንዲወጉ ፤

5ኛ. በመሠራት ላይ የነበረው ከከረን ወደ ከሰላ የሚወስደው መንገድ እንዲፋጠንና ከካርቱም ጋር የማያቋርጥ ግንኙነት ለመዘርጋት እንዲቻል እንዲደረግ» ማጠቃለያ ይገኝበት የሚል ነበር ። በዚህም ጥናታቸው መሠረት በመጠኑ ለመሥራት ሙከራው ቀጠለ ። በጥናቱ የተዘረዘሩትን ሁኔታዎች አሟልቶ ለመሥራት ግን ግብፅ የነበረችበት ሁናቴ የማያስችላት ሆኑ ።

ባለሙያዎቿ ያቀረቡላት ፤ ጥናት በሥራ ላይ ተርጉማ ኢትዮጵያን ለመቋቋም የራሷ አቅም ባይፈቅድላትም ፤ የኢትዮጵያን ልጆች እያባበለችና እያስታጠቀች ራሷን ኢትዮጵያን እንዲወጉላት የማድረጉን ስልቷን ግን ቀጠለችበት ። እንዲያውም የተሻለ ዘዴ መሆኑን አመነችበት ።

«እዲሱ ቡችላ» ደበበ አርአያ ለሳውርታ ውስጥ ሆኖ
እስከ አምስት መቶ የሚደርሱ እንግዶችን የሚያስታጥቀው
መጋሪያ ግቢ ሰጠችው ። የወር ደመወዙም ቆረጠችለት ። ከዚያ
በኋላ ደበበ የተከታዮቹንም ቁጥር እያበዛ ሔደና ከየአቅጣጫው
ወደ ምፅዋ የሚሔደውን ነጋዴ ሁሉ መዝረፍ ጀመረ ። እንዲያ
ውም አንድ ጊዜማ የፈረንሳይ ቆንሲል የነበረውን ሀብት ዘርፎ
በምፅዋና በሐርጊጎ ገበያዎች ሲያሸጠው በምፅዋ የነበሩት ግብ
ጾች ነገሩን ሰምተው «ቀራጡ ጀግና» እያሉ አሞገሱት ።

የእጼ ዮሐንስ ተቃዋሚዎች ናቸው ብለው ያመኑባቸውን ሁሉ
ሰብስበው ካስታጠቁ በኋላ ፥ ከደጋው ወደ ምፅዋ ይመላለስ የነበ
ረው ንግድም እንዲቋረጥ ማድረግ የግብጾች ዋናዉ ጥረታቸው ሆነ።

ቀጥለውም ዙላ ወደ ሚባለው የጠረፍ መንደር ወታደር
ዎቻቸውን ሰደው ራስ አሉላ አስገዝተው ሊጫን ተዘጋጅቶ የነበረ
ከስምንት መቶ በላይ የሚሆን ጠመንጃና ከሠላሳ ማጥን በላይ
የሚሆን ጥይት ዘረፉ ። ነገሩም ራስ አሉላን እጅግ የሚያስቆጣ
ስለሆነ ፥ «የዘረፋችሁትን መሣሪያ ካልመለሳችሁ ደበበንም ይዛ
ችሁ ካልሰጣችሁኝ ምፅዋን መውጋቴን እንድታውቁት» ብለው
በምፅዋ ለነበረው የግብጽ ወኪል ላኩበት ። ጉዳዩ በግብጾችም
ዘንድ እጅግ አሳሳቢ ስለ ሆነባቸው ፥ ደበበን ከዚያ አካባቢ ዘወር
እንዲል አደረጉና ያስዘረፉትን መሣሪያ በሙሉ አስጭነው ወስ
ደው አስረከቡዋቸው ። ከዚያ ቀጥለውም አሉላ ሁለተኛ የእርሳ
ቸውን ንብረት እንዳይነካ ማስጠንቀቂያ ልከው በምፅዋ የነበረ
ውን ኒኮላ ጆርጅ ካሊጅ የሚባለውን ግሪካዊ ነጋዴ አስጠ
ርተው ሁለት ሺህ ጠመንጃዎች በግዥ እንዲያስመጣላቸው
አዘዙት ።

ምንም እንኳን ፥ ግብጾች ደበበን ከምፅዋ ከተማ ዘወር እን
ዲል ቢያደርጉትም ፥ «ግዛታችን ነው» ብለው ወታደር አስፍረ
ውበት እንበረው ቀበሌ አድፍጦ ስለነበረ ፥ ከሐማሴን ወደ ምፅዋ
ሲመላለሱ የነበሩትን ነጋዴዎች መዝረፍ አላቋረጠም ነበር ።
ከዕለታት አንድ ቀንም እጅግ ብዙ ዕቃዎች የጫኑ መንገደኞች
ደረሱበት ። የራስ አሉላ ባለቤት ወይዘሮ አምለሱ አስገዝተው
ያስጫኑት ንብረት ነበር ። የእርሳቸው ብቻም አልነበረም ፤ ራስ

አሉላ ለጠመንጃ መግዣ ብለው የላኩት ከሦስት ሺህ ብር በላይ
የማርትሬዛ ብርም ነበረ ፤ ደበበ ያን ሁሉ አዘረፈ ።

ንብረቱ የእቴጌና የራስ አሉላ በመሆኑም ዕጥፍ ድርብ
ደስታ ተሰማውና ፥ «ክቡር ጌታ ራስ አሉላ ሆይ! እቴጌና ባሏ
ይህን ያህል ስጦታ ስለ ላካችሁልኝ ምስጋናዬን አቀርባለሁ»
ብሎ የፌዝ መልእክት ሰደደላቸው ። ከዝርፊያውና ከፌዙም
አከታትሎ በራስ አሉላ ቤት ከባድ ኀዘን ደረሰ ። ለብዙ ጊዜ
ታመው የነበሩት ባለቤታቸው ወይዘሮ አምለሱ ዐረፉ ። ራስ አሉ
ላም እጅግ ምርር ብለው አዝነው ስለነበረ እንዲህ ብለው አን
ጐራጐሩ ።

«አምለሱ ነበረች የራሴ ጌጥ ክብሬ
የትካሻዬ ልብስ ፥ ጋሻዬና ጦሬ ።
የቤቴ ምሰሶ የቤቴ ብርሃን
ዛሬ ፈረሰና ጨለመኝ እኔን ።
አፈረ ልባኔ ፥ ታሰረ አንደበቴ
ክንዴም ሟሸሸልኝ ፥ ደከመ ጉልበቴ»

በራስ አሉላ ላይ በደረሰው መሪር ኀዘን እጼ ዮሐንስም
እጅግ አዘኑ ። «ከቤት—ሰቦቹ ሁሉ ለሀገር የምታስብ ሀገሩን
የሚያገለግለውን ሁሉ የምትወድ መንፈሰ ጠንካራ ነበረች ።
ለዚህም ነበር አሉላን እንድትረዳው ያደረግሁት ። ሁላችንንም
ባያድለን ነው እርሷን የተሠፈብን» ብለው የኀዘን ተካፋይነ
ታቸውን ገልጸው ነበር ።

የወይዘሮ አምለሱ እርአያን የግል ዕቃዎችና ንብረት ወንድ
ማቸው ደበበ አርአያ ከምፅዋ አትራቢያ ሸምቆ ከዘረፈባቸው
በኋላ ፥ እቴጌንና እግቼን ለማናደድ ሲል የላከላቸው ወረቀት ፥
በነበረባቸው ሕመም ላይ ተጨምር በይበልጥ ስላናደዳቸው
«እኔን እንዳናደደኝ እርሱንም የሚያናድ ወንድ ይዝዝበት» ብለው
ሲናገሩ ፥ ባለቤታቸው ሰምተው ስለነበር ፥ «አንጀትሽ እንዳ
ረረ አይቀርም» አሉዋቸውና የደበበን እጅ የሚይዙበትን
ወይም በግርባሩ አረር የሚያስገቡበትን ዘዴ መቀየስ ጀመሩ ።

በመጀመሪያ ማንኛውም ሸቀጣ ሸቀጥ ወደ ምፅዋ እንዳይ
ወርድና ከምፅዋም ወደ ደጋው እንዳይወጣ ከለከሉና ምፅዋ
ለነበረው የግብጾች ወኪል ለሙክታር ቤይ ፣

"በደበበ ምክንያት ሸቀጥ ወደ ምፅዋ እንዳይመጣ ከልክያ
ለሁ። ደበበ ከነልጆቹ ሐርጐ ውስጥ ከናይቡ ጋር መኖሩን አንተም
ታውቃለህ፤ እንጂን ከስረከብከኝ ነጋዴዎቹም እንዲመላለሱ አደ
ርጋለሁ" ብለው ላኩለት። እንግዲህ ከጉራዕ ጦርነት በኋላ
በሁለቱ ወገኖች መካከል የነበረው ያለመግባባት እየተባባሰ
የሔደውም በእነዚህ ምክንያቶች ሆነ። ምንም እንኳን ግብጽ
በቦጐስና በምፅዋ አካባቢ በነበሩዋቸው ምሽጎች ወታደሮቿን
አሥፍራ "በዐይን የሚታየው ሁሉ ግዛቴ ነው" ብትልም ትሉ
የኔ ይዞታና የኢትዮጵያ አካል የምትለው ክልል በደንብ የታወ
ቀና በውል የጸደቀም አልነበረም። ንጉሠ ነገሥቱም ሆኑ ራስ
አሉላ ፣ "ግብጽ ሰርጋ ከሠፈረችበት መሬታችን ትውጣልን"
ከማለት በቀር ፣ "ከዚህ እስከዚህ" ብለው የተካለሉት ግዛት
አልነበረም።

ይህንንም ለማረጋገጥ ሲሉ ነበር ራስ አሉላ ግብጽ ፣ "የኔ
ነው" ስትል በነበረው አቅጣጫ ሁሉ ራሳቸውም ሆኑ ወታደር
ቻቸው እየተዘዋወሩ የሕዝቡን አስተዳደር ሲከታተሉና ግብርም
ሲያስከፍሉ የነበሩት። ያም አድራጐታቸው ጠቃሚ ሆኖ ተገ
ኝቷል። ምክንያቱም ግብጽ የበላይነት እንዳይሰማትና ሕዝቡም
በኢትዮጵያዊነቱ እንዳይናቅ ለማድረግ በመቻሉ ነበር።

ግብፅ ራሱዋ በአንድ በኩል በእንግሊዝ ጦር ተይዛ ትኝ
ግዛት ሆና በሌላ በኩል ደግሞ ግብጽ በሱዳን ላይ የነበራት
የበላይነት መወላደቅ መጀመሩን አጼ ዮሐንስ እንደሰሙ የግብ
ጽን ጦር ከሀገራቸው ለማስወጣት የሚያመችበት አጋጣሚ
መድረሱን በመረዳት የጦር ኃይላቸውን ማዘጋጀትና ማንቃት
ጀመሩ። ምናልባትም ደግሞ እንግሊዝ ስለግብጽ ሆና ትዘምት
ብኝ ይሆናል የሚል ጥርጣሬም ስለነበራቸው ፣ ፈጣን ርምጃ መው
ሰድ እንደሚኖርባቸው ተገንዝበው ንጉሥ ምኒልክ ሠራዊታቸ
ውን አስከትተው ወደ ወሎ ፣ ንጉሥ ተክለ ሃይማኖት ወደ ቤገ
ምድር ፤ ራስ ሚካኤል ወደ ትግራይ እንዲዛወሩና ተዘጋጅተው

እንዲጠባበቁ ትእዛዝ አስተላለፉ። በመኻል ኢትዮጵያ እንደዚያ
የመሰለ ወገን አኩሪና የጠላት ቅስም ሰባሪ የሆነ የአንድነት
እንቅስቃሴ በመታየቱ ፣ በሰሜን ኢትዮጵያ ጫፍ የነበረው የአ
ሉላ ኃይል መጠናከር ጀመረ። ያን የመሰለ ኀብረት በመታየቱም
ግብጽ የኔ ነው ስትለው የነበረውን ቀበሌ ሁሉ ነጻ ለማውጣት
የዮሐንስና የአሉላ ቁርጠኛ ውሳኔ ሆኖ ቀረበ። ግብፅም የበኩ
ሏን የመጨረሻ ሙከራ ለማሳየት ዝግጅቷን ቀጠለችበትና ከም
ፅዋ ከተማ በስተምዕራብ በኩል ከሚገኘው ሰሐጢ ከሚባለው
ቀበሌ ጠንካራ ምሽግ ማሠራት ጀመረች።

የግብጽ ወታደሮች ከምፅዋ ከተማ ወጥተው ያን ያህል
መሬት ዐልፈው የኢትዮጵያን ግዛት ዘልቀው ገብተው ፣ ምሽግ
ሠርተው መሥፈራቸውን ራስ አሉላ እንደ ሰሙ መሬቱ የኢትዮ
ጵያ ርስት መሆኑንና የግብጽ ወታደሮች ያለአግባብ የሠፈሩበት
በመሆኑ በአስቸኳይ ለቀው እንዲወጡ ለግብጹ ተጠሪ ጻፉለት።
እርሱ ግን ፣ "የኢትዮጵያን ነጋዴዎች ሽፍቶች እንዳይዘርፉዋቸው
ለመጠበቅ ነው" ብሎ መለሰላቸው። ይህ መልስ ደግሞ አሉላን
እጅግ የሚያስቆጣ ሆነ።

"ሌባውንና ቀማኛውን ከጓዳህ ደብቀኸው የለም? ደግሞስ የግ
ዛቴን ሰላም ራሴ መጠበቅ አቃተኝና ነው አንተ እምታስጠብ
ቅልኝ? ነገሩን አላጣሁትም፤ ምፅዋ እንዳልገባ በሩቅ ለመከላከል
ስትል ነውና ሰሐጢ ላይ ያሠፈርካቸውን ወታደሮች በአጣዳፊ
ካላስወጣህ ወዮልህ!" ብለው ላኩበት። እርሱ ግን ፣ "ከአፉፍ
ላይ ሆኖ ይጮህ" ብሎ የሰሐጢን ምሽግ አጠናከረ። ያ ውሳኔው
ደግሞ አሉላን እጅግ የሚያስቆጣ ሆነና ሠራዊታቸውን በሦስት
አቅጣጫ አሰልፈው ሰሐጢ ወርደው ገጠሙት። በዚያም ጦርነት
ከሃምሳ በላይ የግብጽ ወታደሮች ሲሞቱ ፣ የተረፉት እየሸሹ ምፅዋ
ገቡ። ዐሥራ አምስት ግብጻውያን ወታደሮችም ተማረኩ።

ራስ አሉላ ያን ድል እንደ ጨበጡም "እንደዚህ የመሳሰሉ
አዳዲስ ጠመንጃዎች ስለላክህልኝ አመሰግንሃለሁ" ብለው ለግ
ብጽ ወኪል ላኩበት። የሰሐጢው ጦርነት እንደ ጉራው ጦርነት
እዚያው ከአሸዋው ውስጥ ተቀብሮ አልቀረም። ውሉ ሳያድር
ከዓለም አቀፍ ሁኔታዎች ጋር የሚገናዘብበትና በኢትዮጵያም

ታሪክ ውስጥ አዲስ ምዕራፍ ያቀረበት አጋጣሚ ደረሰ ። ይኸውም በግብጽ ላይ የበላይነት የነበራት እንግሊዝን በጉዳዩ ጣልቃ ለመግባትና ከኢትዮጵያ ጋር በቀጥታ ለመነጋገር ስላስገደዳት ነበር ።

ራስ አሉላ ከሰሐጢ ጦርነት ሲመለሱ ባለሟላቸው እንዲህ ብሉ አንጉራጉሬ ።

"መቼ ዘመቱና አሉላ ሰሐጢ
ከግጽብ ወታደር ጋር ተጋጠሙ ቡጢ?
ሲነሡ አልተሰሙ፣ አልታዩም ሲዘምቱ
ከምን ጊዜው ደርሰው አሉላ ተማቱ
ካግቤን ተነሥተው ሰሐጢ ቢረግጡ
የመከታር ወታደር ወጣ ዝርጥርጡ
አሉላ አባ ነጋ ነፋስ ነወይ መብረቅ!
ድንገት ተመርውር ጠላት የሚያስጨንቅ!"

አሉላና እንግሊዞች

የሰሐጢው ግጭትና ውጤት ግብጽ 'ግዛቴ ነው' ስትላቸው በነበሩት ወረዳዎች ላይ የኢትዮጵያን የበላይነት፣ የአሉላንም ከንደ—ብርቱነት፣ የአጼ ዮሐንስን ግልጽ ዓላማ እያረጋገጠው ሔደ ። በቦጎስ የነበሩት ጎሳዎች ሁሉ ኢትዮጵያዊነታቸውን አምነው የተቀበሉበት ሌላው ማረጋገጫ የሆነው ደግሞ ግብጾች ከከረን እስከ ምፅዋ ዘርግተውት የነበረውን የቴሌግራፍ መሥመር የአሉላ ወታደሮች መቆራረጣቸው ነበር ።

በግብጽ ወታደሮች ላይ የኢትዮጵያ ወታደሮች ደጋግመው ያገኙት ድል በሱዳን ውስጥ ደግሞ ሌላ ወኔ ለማነሣሣት ምክንያት ሆነ ። በተለይም ሰሐጢ ላይ መሽገው በነበሩት የግብጽ ወታደሮች ላይ የአሉላ ጦላ ያስገኘውን ውጤት የሱዳን ማሕዲስቶች (ደርቡሾች) ከሰሙ በኋላ እነርሱም የአሉላን ስልት በመከተል በሀገራቸው ውስጥ በነበሩት የግብጽ ወታደሮች ላይ ክንዳቸውን አነሡባቸው ። ይህ የተያያዘው እንቅስቃሴ ከግብጾች ይልቅ እንግሊዞችን በይበልጥ እየከበዳቸውና እያሳሰባቸው ሔደ ።

የማሕዲስቶቹ እንቅስቃሴ በምሥራቅ ሱዳን እየተስፋፋ ሕዝቡም እያቀፈው የግብጽን ወታደሮች የበላይነት እያገለለው ሔደ። በዚያ አስቸጋሪና ፈጣን ግሥጋሴ ለንደንና ካይሮ እየተጨነቁበት በመምጣታቸው፣ ቀደም ሲል ተዘግቶ የነበረውን የአጼ ዮሐንስን በር ለመክፈት እንግሊዞች ስልታቸውን ማቀነባበር ጀመሩ ።

የዮሐንስን በር ለማስከፈት ደግሞ፣ የበሩ ጠባቂ ከነበረው ሰውዬ ጋር አስቀድሞ መገናኘትና መነጋገር አስፈላጊ ሆኖ ቀረበ ። ያበረኛም ቀደም ብሎ እንግሊዞችን ያውቃቸዋል ።

እርግጥ ነው፣ በዚያ ወቅት ከአጼ ዮሐንስ ጋር በመነጋገር ምንም ውጤት ሊገኝበት እንደማይችል ቀደም ብሉ የሚያውቃ

ቸው ጉርደን ከለንደን የቀረበለትን ይህንኑ ሐሳብ ቢቃወም ዐይንና ጥርሱን አግጦ የመጣባቸውን አስፈሪ ሁኔታ ብቻውን መጋፈጥ ሊኖርበት ነው ። ስለዚህ የኢትዮጵያን ድጋፍ ማግኘት ፥ ከሚደርስባቸው አስከፊ ውድቀት ሊታደጋቸው እንደሚችል፣ የለንደን የፖለቲካ ጠበብት ያመኑበትንና የቀየሱትን ስልት ጉርደንም ዐይኑን ሳያሽ ለመቀበል ግዴታው መሆኑን ስላመነበት ለዲፕሎማቲኩ ጥረት ደግሞ ራስ አሉላ ዋናው ቁልፍ መሆናቸውን ሳይውል ሳያድር ተረዳው ።

ስለዚህ በተቻለ መጠን የተደረገው ተደርጎ አሉላን መቅረብና ማለዘብ እንግሊዞች የተገደዱበት ምዕራፍ ሆነ ።

ወደ ኢትዮጵያ ለሚላከው የእንግሊዝ ቡድን ሪር አድሚራል ሰር ዊሊያም ሒዊት ኃላፊ እንዲሆን ተሾመ ። ቀጥሎም ጀኔራል ቤከር ወደ ምፅዋ ሔዶ ከራስ አሉላ ጋር መላላኩን እንዲጀምር ተላከና ከረን እንደ ደረሰ 'ቡችላውን' ደበበ አርአያን ይዞ ምፅዋ ገባ ። ምፅዋም እንደገባ የግብጽ ተጠሪ የነበረውን ሙከታርን ሽር ማሰን ቤይ የተባለ አሜሪካዊ ሾመ ። ዋይልድ የተባለውንም እንግሊዛዊ ነጋዴ የፈቃድ ጉዳይ ኃላፊ እንዲሆን ሾመው ።

ጀኔራል ቤከር እንደዚህ አድርጎ ሁኔታዎችን ካመቻቸ በኋላ ለራስ አሉላ ደብዳቤ ጻፈላቸው ። በደብዳቤውም የደበበን ተከታዮች እያሳደደ እንደሚለቃቅማቸው ካረጋገጠ በኋላ ፥ በሁለቱ አገሮች መካከል ወዳጅነትና ንግድ ለመመሥረት እንዲቻል በቅርብ ጊዜ የሚመጡትን የእንግሊዝንና የግብጽን መልእክተኞች ለመቀበል ፈቃዳቸው እንዲሆንለት ጠየቀ ። ከጀኔራል ቤከር ቀጥሎም ዋይልድ የተባለው እንግሊዛዊ ቀደም ባሉት ዓመታት የነበራቸውን ወዳጅነት ጠቅሶ ፥ እርሱም የደበበን ተከታዮች እየተከታተለ ለማጥፋት እንደማይቸግረውና ከምፅዋም ጋር የንግድ ግንኙነት እንዲደረግ ከልቡ የሚጥርበት መሆኑን ገለጸላቸው ።

ኢትዮጵያ የተወሰዱባት ግዛቶቿ እንዲመለሱላት አጥብቃ የምትፈልገና በምፅዋም ወደብ በኩል የንግድ ሸቀጣ—ሸቀጦች እንዲገቡና እንዲወጡ ፥ እንደዚሁም የጦር መሣሪያዎች

እንዲገቡላት የራስ አሉላ ጽኑ ፍላጎት መሆኑን ዋይልድ የሚተማመንበት ጉዳይ ስለነበረ ፥ ለጻፈው ደብዳቤም አጥጋቢ መልስ እንደሚያገኝበት ባለሙሉ እምነት ነበር ።

የእንግሊዝ እጅ ግብጽን ይዞ ከአጼ ዮሐንስና ከራስ አሉላ ዘንድ ከስምምነት ለመድረስ የጀመረውን ስልት የፈረንሣይ ዐይን ደግሞ በቅናት ይመለከተው ጀመር ። ስለዚህ እንግሊዞች ከአጼ ዮሐንስ ቤተ መንግሥት ቀርቶ ከራስ አሉላ በር እንኳ እንዳይደርሱ ለመከላከል የፈረንሳይ መንግሥት ጥረት ጀመረ ።

በምፅዋ የነበረው የፈረንሣይ ቆንሲል ፍራንሷ ሱማኝ የሚባለው ሁኔታውን ሲከታተለው ስለነበር ፥ ለራስ አሉላ በጻፈው ደብዳቤ ፥ ከእርሱ ጋር ሳይነጋገሩ የእንግሊዝን መልእክተኞች ተቀብለው ፥ ምንም ነገር እንዳይወስኑና ከእንግሊዞች ወጥመድ እንዳይገቡ አስጠነቀቃቸው ። ለአጼ ዮሐንስም ፥ ተመሳሳይ ውክልና ካገኘ ፥ የፈለጉትን ያህል የጦር መሣሪያ ከፈረንሣይ ሊያስመጣላቸው እንደሚችል አረጋግጦ ፈቃዳቸውን ጠየቀ ። ንጉሠ ነገሥቱም ቀደም ሲል በነበራቸው ግንኙነት ከእንግሊዞች ጋር ከስምምነት ለመድረስ እንዳልቻሉ በመገንዘብ ፥ እንግሊዝ አዲስ በቀየሰችውም የመቀራረብ አዝማሚያ ጥርጣሬ አድሮባቸው ኑሮ የፈረንሣዩ ወኪል ፥ ወኪላቸው እንዲሆን መፍቀዳቸውን ላኩበት። ስነባብተው ደግሞ እንግሊዞችና ግብጾች ከመድረሳቸው በፊት ሉሲንላቦስ የተባለው የፈረንሣይ መልእክተኛ እንዲመጣላቸው ጠየቁ ። የአጼ ዮሐንስ ዝንባሌ ወደ ፈረንሣዮች ያጋደለ ቢሆንም ፥ የፈለጉትን ያህል የጦር መሣሪያ ከፈረንሣይ ለማግኘት የሚችሉ መሆናቸውን ቢያውቁትም ፥ እንግሊዝ ደግሞ የግብጽና የይዞታዎቿ ሁሉ የበላይ ስለ ነበረች ፥ በመጀመሪያ መልእክተኞቹን ማነጋገርና ሐሳባቸውን ማወቅ ከተቻለም ወደ ስምምነት መድረስ ቅድሚያ ሊሰጡት የሚገባ ጉዳይ መሆኑን ተረድተው የፈረንሣዮቹን ጥያቄ በሁለተኛ ደረጃ ያዙት ።

አድሚራል ሒዊት ምፅዋ እንደ ደረሰ ስለ ራስ አሉላ ባሕርይና በአጼ ዮሐንስም ዘንድ ስለነበራቸው ታማኝነትና ተደማጭነት እየጠየቀ ሲያጠና ሰነበተ ። ከዚያ በኋላ ለእርሳቸው ባሕርይና ክብር በሚስማማ ሁናቴ ደብዳቤ ጽፎ የመቶ አለቃ

የሊተር ገረሐም የሚባለውን መኮንን አስይዞ ወደ አዲ ተኽላይ ሰደደው ። ራስ አሉላም የመቶ አለቃውን በወዳጅነት መንፈስ ካነጋገሩት በኋላ ፣ አድሚራል ሒዊትንም ለመቀበል ፈቃደኛ መሆናቸውንና ንጉሠ ነገሥቱ ወደ ነበሩበት አሸንጌ እስከሚገባ ለው መንደር እንደሚልኩት ደብዳቤ ጽፈው መኮንኑን መለሱት ።

ጉዳዩ ግን ፣ በእንግሊዞች ዘንድ ሌላ ጥርጣሬ ፈጠረ ። ንጉሠ ነገሥቱ የነበሩበት አሸንጌ ከምፅዋ በጣም ሩቅ ስለሆነ ፣ አድሚራሉ እዚያ ለመድረስ በርካታ ሳምንታት እንደሚጠይቁትና ከዚያም ሌላ ደግሞ ምናልባት እንደ አጼ ቴዎድሮስ አጼ ዮሐንስም በአንድ ምክንያት ተበሳጭተው አድሚራሉንና ተከታዮቹን ያስሩዋቸው እንደሆነ ለማስፈታት ደግሞ ከፍተኛ ጥረትና ትንቅንቅ ስለሚያደርስ ፣ ንግግሩ ከቀይ ባሕር አካባቢ በማይርቅ ቀበሌ እንዲሆን ስለፈቀዱ ይህንኑ ጉዳይ በለዘብታ እንዲያስረዳቸው ኮማንደር አርነስ ሮልፍ የተባለውን የባሕር ኃይል መኮንን ወደራስ አሉላ ላኩት ። ኮማንደሩ አዲ ተኽላይ ደርሶ የተላከበትን ጉዳይ ሲያስረዳ ፣

“አድሚራሉንማ አሸንጌ ድረስ ለመላክ በኛ በኩል አንዳንድ ችግሮች አሉብን ! ምክንያቱም የቀበሌው ርቀትና አድሚራሉም ያለባቸው ብርቱ የሥራ ኃላፊነት ብዙ ጊዜ ለማባከን የማይፈቅድላቸው ስለሆነብን ነው ። በጤንነታቸውም በኩል እንደዚሁ ችግር አለባቸው” ሲል ራስ አሉላም ቀበል አደረጉና ፣

“መቼስ እየሁ ወዳጄ ! ንጉሠ ነገሥቱ እስከ ባሕሩ ጠረፍ እንዲመጡላችሁ ለማዘዝ አልችልም ። ለነገር ለነገሩ ግን ለእርሳቸው የተላከውን ደብዳቤ ለመቀበልና አስፈላጊም ሆኖ ከተገኘ ለማጥናት እችላለሁ ። አስፈላጊያችሁም ከሆነ እስከ ምፅዋ ልሔድላችሁ ፈቃደኛ ነኝ” አሉት በትሕትና አነጋገር ።

“እኛን ለመቀበልና ለመርዳት ስለአሳዩን በጐ ፈቃድ ከልብ እመሰግንዎታለሁ ። አድሚራሉ ግን ለንጉሠ ነገሥቱ የተጻፈውን ደብዳቤ ለራሳቸው ካልሆነ በቀር ለሌላ ሰው እንዲሰጥ የሚፈቅዱ አይመስለኝም” ብሎ ኮማንደሩ ትክ እያለ ተመለከታቸውና ቀጠል አድርጎም ፣

“ለመሆኑስ የግብጽ ይዞታ ስለሆኑት ቀበሌዎች እርስዎ ያለዎት አስተያየት እንዴት ነው ?” ብሎ ጠየቃቸው በአመለካከቱም ጠንቀቅ ብሎ ።

“በዚህ ጉዳይ የኔም ሆነ የአጼ ዮሐንስ ሐሳብ አንድ ነው ። ኢትዮጵያ በጉልበትም ሆነ ወደቡን ለማገድ አሳልፋ አትሰጥም !” አሉት ኮስተር ብለው ።

“በዚህ ጉዳይ ላይ መቼም እኔ የምሰጠው መልስም ሆነ ውሳኔ የለኝም ። አድሚራሉ የተላኩበት ጉዳይ ስለሆነ የእርሳቸው ድርሻ ነው ። ግን አሸንጌ ድረስ ለመሔድ የሚናርባቸው ችግር ነው የሚያሳስበኝ” አለ ኮማንደሩ በግራ እጁ አፍንጫውን ነካ ነካ እያደረገ ።

“ታዲያ እንግዲህ እኔስ አድሚራሉ አሸንጌ ድረስ እንዳይንገላቱባችሁ ምን ማድረግ እችላለሁ ! ባይሆን እዚህ ድረስ ከመጡልኝ ራሴ ይዣቸው ንጉሠ ነገሥቱ እስከሚገኙበት አሸንጌ አሔድላችኋለሁ ። ነገሩንም አብራርቼ ወደ አጼ ዮሐንስ እልክላቸውና ምናልባትም ከአሸንጌ ወደ መቀሌ ወይም ዐድዋ የሚመለሱበትን ጊዜም ያስታውቁን ይሆናል ። በቶሎ የሚመለሱ ከሆነም ችግራችሁ ተቃለለ ማለት ነው” አሉት ለዘብ ባለ አነጋገር ።

ጉዳዩ በዚሁ አበቃና ኮማንደሩ ወደ ምፅዋ ሲመለስ ራስ አሉላም ጉዳዩን አብራርተው ወደ ንጉሠ ነገሥቱ መልእክተኛ ሰደዱ ።

በመካከሉ ግን ፣ ሱዳን ውስጥ የተነሣው የማሕዲስቶች ንቅናቄ እየገፋ የእንግሊዝንም ወታደሮች እያጠቃ በመምጣቱ የሁኔታውን ከባድነት የተገነዘበው አድሚራል ሒዊት ፣

“ወደ ንጉሠ ነገሥቱ ሔጄ ብነጋገር ይሻላል” ብሎ ወሰነና አሜሪካዊውን ማሶን ቤይንና የግብጽን ተወካዮች አስከትሎ አሥመራ ሲደርስ ፣ ራስ አሉላም ከአዲ ተኽላይ አሥመራ ድረስ ሔደው በወግ በማዕረግ ተቀበሉት ። ከቀናት በኋላም ጉዞአቸውን ወደ ትግራይ ቀጠሉ ።

አጼ ዮሐንስ ፣ የራስ አሉላ መልእክት ከደረሳቸው በኋላ በጉዳዩ ላይ ከፍተኛ ትኩረት ስለነበራቸው ከአሸንጌ እንደሚመለሱና እስከዚያው ድረስ ግን ስለጉዳዩ ከእንግዳው ጋር እየ ተመካከሩ ዐድዋ ላይ እንዲጠብቋቸው ለአሉላ ላኩባቸው ። ራስ አሉላና እንግዳው እንግሊዛዊ ዐድዋ ደርሰው ለወራት ያህል ከጠበቋቸው በኋላ አጼ ዮሐንስ ደረሱ ።

በአሉላ አማካይነት አድሚራል ሒዊት ከአጼ ዮሐንስ ዘንድ እንደ ቀረበ ፣ ተገቢውን ሰላምታ ካቀረበ በኋላ ከእንግሊዝ መንግሥት የተላከውን ደብዳቤ አቀረበ ።

ንግግር ሲጀምሩም አድሚራሉ ፣

“ግርማዊነትዎ ከብዙ ጊዜ ጀምሮ ሲመኙው የነበረው የግዛት ጥያቄ ከእንግዲህ ወዲህ ከአንድ ግብ እንደሚደርስ ተስፋ አለኝ” አለ በፈገግታ ተውጦ ። “የራሴን የባሕር በር መልሼ ብወስድ ትርፍ ነገር ፣ ያልነበረኝን ነገር እንዳገኘሁ ሆኖ መታሰብ አይገባውም ። ከሰላም ቢሆን የኢትዮጵያ መሬት ነው ፣ በግብጦች እጅ ቢገባም መልሼ እወስደዋለሁ” አሉ አጼ ዮሐንስ ቆጣ ብለው ።

ከዚያ በኋላ ንግግሩ ቀጥሎ ከስምምነት ላይ ስለደረሱ ሐምሌ 17 ቀን 1876 በኢትዮጵያ በኩል ንጉሠ ነገሥቱ ፣ ራስ አርአያ ሥላሴ ፣ ራስ ሚካኤልና ራስ አሉላ ሲገኙ ፣ በእንግሊዝ በኩል ደግሞ አድሚራል ሒዊትና ማሰን ቤይ ሆነው ቀጥሎ ያለውን ውል ተፈራረሙ ።

1ኛ. በምጥዋ በር የሚወጣና የሚገባ ዕቃ ሁሉ የነጋዴም ዕቃ ቢሆን የጦር መሣሪያም ቢሆን ከግብር ነጻ ይሆናል ።

2ኛ. በእንግሊዝ ጠባቂነት ከመስከረም መባቻ ጀምሮ በ1876 በኢትዮጵያ ቁጥር በእንግሊዝ ቁጥር በ1884 በጉስ የሚባለው አገር ለጃንሆይ ለንጉሠ ነገሥት ይመለሳል ። የምስር ኬዲው ወታደሮችም ከሰላን እመዲበን ሰንሒትን ለቀው ሲወጡ በመሻል ያሉት የኬዲዊ ቤቶች ዕቃች ፣ የጦር መሣሪያቸውም ሁሉ በነዚህ ስፍሮች የሚ ቀር ለጃንሆይ ይሁን ።

3ኛ. ጃንሆይ ንጉሠ ነገሥት በከሰላ በአመዲብ በሰንሒት ያሉት የኬዲዊ ወታደሮች ምጥዋ ሲመለሱ ረድተው በኢትዮጵያ በደኅና አሳልፈው ሊሰዱዋቸው ተስማሙ ።

4ኛ. የምስር ኬዲዊ ለጃንሆይ ለንጉሠ ነገሥት ይፈቅዳሉ ። ጳጳሳቱን ወደ ኢትዮጵያ ለመስደድ ።

5. ጃንሆይ ንጉሠ ነገሥትና የምስር ኬዲዊ ቅጣት ፈርተው ካንዳቸው ግዛት ወደ አንዳቸው ግዛት የሚሸሹ በደለኛና በደለኞችን አሳልፈው ሊሰጡ ተስማሙ ።

6ኛ. ይህ ቃል ኪዳን ከታተመ በኋላ ፣ በኢትዮጵያ ንጉሠ ነገ ሥትና በምስር ኬዲዊ መካከል ጠብ ቢነሣ ለእንግሊዝ ንግሥት ሊነግሩ ሊአስሙ ውል አደረጉ ።

7ኛ. ይህ ቃል ኪዳን ወረቀት በታላቋ ብርታንያና በአየርላንድ ንግሥት በህንደኬ ቄሳርይት ደግሞ በምስር ኬዲዊ ዘንድ ታይቶ ታትሞ ቶሎ ይመለሳል ።

ለዚህም ምስክርነት ሬር አድሚራል ሰር ውሊያም ሒዊት የታላቋ ብርታንያና የአየርላንድ ንግሥት የህንደኬ ቄሳርይት ምስለኔ ሁኖ ጃንሆይም ንጉሠ ነገሥት ፣ ከቡር ሚሰን ቤይን የምስር ኬዲዊ ምስለኔ ሁነው ይህን ቃል ኪዳን በየማኅተማቸው አተሙ ። አጽኑ ።

ግራ ቀኙም ፈረሙበት ። እንግዶቹ ወደ ዐረፉበት ቤት ሲሔዱ ራስ አሉላ ሸኟቸው ተመለሱና ፣

“ትንኮላቸውን እግዚአብሔር አፈራርሶ መሬታችንን በሰላም ለማግኘት በቃን ፤ እንኳን ደስ ያለን” አሉ በጥ ብለው የደስታ መግለጫ እንዲሆናቸው እጅ እየነሡ ።

“ና ሳመኝ! ያንተው ትጋትና ልባምነት ነው ለዚህ ያደረሰን ፤ ና ሳመኝ” ሲሉ አጼ ዮሐንስ ራስ አሉላም የጌታቸውን ጫማ ሊስሙ ሲያጎነብሱ ፣ ንጉሠ ነገሥቱ ቀበል አድርገው አቅ ፈው ሳሙዋቸው ። ቀጠል አድርገውም ፣

"ስለ ፈረንጆቹስ ምን ይታይሃል! 'እንግሊዞቹን ለትመንቸው! መሣሪያም እኛ እናስመጣለን' ነው የሚሉን ሲሉ ጠየቋቸው። "ጃንሆይ! እነርሱም ቢሆኑ መሬት ስጡን ባዮች ናቸው። ታዲያ እነርሱንስ ቢሆን እንዴት ማመን ይቻላል? እንደኔ እንደኔ ግብጾች ይዘዋቸው የኖሩትን ቀበሌዎች በእጃችን ከደረግን ሁሉንም በሩቅ ከመዘመድ በቀር ማስጠጋቱ እያደር የሚያመጡት ጣጣ እንደዚሁ ከችግር ላይ ችግር የሚያመጣብን ነው፣ የሚሆነው" አሉ፣ "ግለፊያ ነው እስቲ በለእነሱም ቢሆን ወደ ፊት እንመከርበታለን" አሉ አጼ ዮሐንስ።

ራስ አሉላ፣ አጥብቀው ይመኙት የነበረችውን በጉቡን መልሰው ለመውሰድ የሚችሉበት፣ እንደዚሁም የከዳተኞቹን የደበበን፣ የከፍለ ኢየሱስንና የባሕታ ሐጐስን እጅ የሚይዙበትን ውል አገኙተዋል።

የውስጥ ጉዳዩን በሰላምና በአንድነት ያጠናከረችው ኢትዮጵያ እንደዚያ ሆና ስትጉለበት ተጻራሪ ግብጽ ተዳከመችና የአሉላ ጥረትና ስልት ከታላቋ ብርታኒያ ጋር ለመዋዋል ቻለ። ግን ከግብጹ ከዲብ ትክኛ ላይ ቁመው የተፈራረሙት አሉላና ሔዊት እንደገና የተጋጩበት ምዕራፍ ደግሞ ደረሰ።

አድሚራል ሔዊት ከዐድዋ ተነሥተ ምፅዋ እንደ ደረሰ፣ "የዚህች አገር ሰዎች ወዳጅነታቸው እጅግ አስገራሚና ተፈላጊም ነው። አሉላም ታላቁ የአብሲኒያ ታላቅ ጀኔራል ናቸው፤ በሀገራቸው ውስጥ በራሪ መንፈስ ናቸው" ብሉ ለሥራ ጓደኞቹ አጫውቷቸዋል።

ባለሟሉ ተጠረጠሩ!

ራስ አሉላ፣ ወደ ግዛታቸው እንዲገቡና በሙሉ መሠረትም ሥራቸውን እንዲቀጥሉ አስፈላጊ ሆና በመገኘቱ፣ ጉልበታቸውም የተጠናከረ እንዲሆን ስላስፈለገ በራስ ሚካኤል ሥር የነበረው ከኻያ ሺህ በላይ የሚሆን ሠራዊት ተጨመረላቸው። አሉላ ይህን ያህል ሠራዊት ከያዙም ግብጾች "የኛ ነው" ብለው ይዘዋት የነበረችውን ከሰላን መልሰው እንዲይዙ የንጉሠ ነገሥቱ ፍላጎት ስለነበረ፣ ምንም እንኳ በአጼ ዮሐንስና በራስ አሉላ መካከል የነበረው ጽኑ ምኞትና ፍላጎት የተወሰኑትን ቀበሌዎችና ጉባዎች ወደ ኢትዮጵያዊነታቸው ለመመለስ ቢሆንም፣ የራስ አሉላ ጽኑ ተቀናቃኞች የነበሩት መኳንንት አሉላን ማስናከልና መጣል ግባቸው አድርገው ተነሡ።

እነ ደጃዝማች ሐጐስ፣ እነራስ ገብረ መስቀልና ሌሎችም መለስተኛ መኳንንት በአሉላ ዕድገትና ሥልጣንም ላይ ዐይናቸውን ተከሉ።

"ንጉሠ ነገሥቱን ከፈረንጆ ጋር ያዋዋላቸው ለብልሃቱ ነው። እነርሱን ታዝሎ ከእነርሱ ጋር ተባብሮ ከእነርሱ ዘንድ የሚፈልገውን ካገኘ በኋላ አሻፈረኝ ለማለት ነው" እያሉ ደጃዝማች ሐጐስ ያስራጩት ስብከት የአሉላን ተቀናቃኞች ይበልጥ አስተቃቀፈ።

ከዚያ በኋላ መኳንንቱ አንድ ግንባር ፈጠሩና ከንጉሠ ነገሥቱ ዘንድ ቀርበው በራስ ገብረ መስቀል አፈቀላጤነት፣

"ከዚህ ይህን ያህል ሠራዊት ሰጥተውታል። ሐማሴን ከደረሰ በኋላ ደግሞ በሙሉ መሠረት የፈለገውን ያህል መሣሪያ እያስገባ በይበልጥ ይጉለበትና ነገ አልገዛም አልገብርም" ቢሉ

ምስ ፤ ከሁሉም ከሁሉም ትልቁ ውርደትም ከአንድ የገበሬ ልጅ ጋር ጦርነት መግጠምዎ ይሆናል ። ይህንም የምንናገረው የስማ ነውን ስምተን ነው ። ከሚገባው በላይ ሊሸከመውና ሊቀበለው ከሚችለው በላይ ነው የተሰጠውና ያበጠው ፤ አሁንም መድኃኒቱ ሳይጠረጥር መንቃትና ማንነቱን እንዲያውቅ ማድረግ ነው'' አሉ ።

ራስ ገብረ መስቀል ፥ ይህን በሚያስረዱበት ወቅትም አብረዋቸው የነበሩት አድመኞች አንባና ንዴት ይተናነቃቸው ነበር ።

የእንግሊዞች ወዳጅ የሆኑት አሉላ በሀገሪቱ ውስጥ ከነበረው የጦር መሣሪያ ሩቡን ያህል ይዘዋል ። ከዚያ ላይ ደግሞ የፈለጉትን ያህል ቢጨምሩ የሚቆጣጠራቸው የለም ። ውሎ አድሮ 'አሻፈረኝ ባይነት' የመጣ እንደሆን ንጉሠ ነገሥቱ የማስፈራሪያ ዱላ ከጃቸው ከወጣ ጉልበታቸው መሟሸሹ ለጥ ሰጥ ብሎ የንጉሠ ነገሥቱን የበላይነት አምኖ ሲገብር የኖረው ሁሉ እንደገና አፈርጥሞ ሲነሣባቸው አጼ ዮሐንስ ይታያቸው ጀመር ። ከንዴት ከብስጭትና ከእንባ ጋር የቀረበላቸውን አቤቱታ ሲያዳምጡ ቆዩና ፥

"ታዲያ ምን ሐሳብ አላችሁ ?" ብለው ጠየቋቸው ።

"አካለ ጉዛይን ለሌላ ታማኝ ሰው መስጠት ነዋ ፤ ይህ የሆነ እንደሆነ ለእርስዎ የሚመጣው መሣሪያ በቀጥታ ወደዚያ ሊመጣና ከአሉላ ተመልካችነትና ተቆጣጣሪነት ሊያመልጥ ይመቸዋል ። ያለዚያ አካለ ጉዛይ የእርሱ ግዛት እንደሆነ ከቀየ ለራሱ የሚሆነውን መሣሪያ ከመሰብሰቡም በላይ ፥ ወደ እርስዎ የሚመጣውን ሁሉ ሊመለከትና ሊቆጣጠርም ያመቸዋል ። ከዚያ በኋላ ኃይሉ ምን ገምቶ እምቢ ሊል ይነሣል ። ከተሰጠው ጦርም በገሚስ መቀነስ ይገባል'' አሉ መኳንንቱ ።

"ማለፊያ ነው ። በበኩላችሁሳ አካለ ጉዛይን ለማን ይሰጥ ትላላችሁ'' አሉ አጼ ዮሐንስ ።

"ከእርሱ እጅ ከወጣ ጃንሆይ ለመረጡትና ለአመኑት ሰው ይሰጥ'' አሉ ሐጐስ ።

"በኔ ግምት ግን ለባሻይ ገብሬና ለብጀሮንድ ለውጤ ቢሰጥ እስማማለሁ'' አሉ ራስ ገብረ መስቀል ደጃዝማች ሐጐስን እየገረመሙ ።

ይህነኑ ሐሳብ አጼ ዮሐንስም ተስማሙበትና አካለ ጉዛይ አውራጃ ለሁለት ተከፍሎ ለሁለቱ ዐድመኞች እንዲሰጥ ተወሰነ ። ሁለቱም ሰዎች በራስ አሉላ ላይ ሲያድሙና ሲያሳድሙ የኖሩ ነበሩ ።

ከዚያ አከታትሎ ለአጼ ዮሐንስ የሚላከው የጦር መሣሪያ ሁሉ በአካለ ጉዛይ አውራጃ በኩል እንዲላክ ምፅዋ ተቀማጭ ለሆነው የንጉሠ ነገሥቱ ወኪል ለነበረው ፈንጣዊ ተላከበት ። እርሱም ይህንኑ መሠረት አድርጐ ከሦስት ሺህ በላይ የሚሆን ጠመንጃ አካለ ጉዛይ ውስጥ በምትገኘው አክሩር በምትባለው መንደር በነበሩበት ኢጣሊያውያን ሚሲዮኖች አማካይነት ወደ አጼ ዮሐንስ ሰደደ ።

ነገሩን ራስ አሉላ እንደ ሰሙ ፥ "ማንኛውም ነገር ከምፅዋ ወሐማሴን በኩል እንዲገባ ንጉሠ ነገሥቱ ያዘዙትን ችላ ብለህ በሌላ አቅጣጫ እንዲገባ ማድረግህ ትክክል አይደለምና ምክንያትህን እንድታሳውቀኝ'' ብለው ላኩበት ። የሚሲዮኑ ኃላፊ የነበረው ቄስ ኩልቦም ጥያቄያቸውን ለአዲሱ ባለሥልጣን ለብጀሮንድ ለውጤ አስተላለፈ ። ለውጤም በበኩላቸው ፥

"መሣሪያዎቹ በዚህ በኩል እንዲያልፉ ያደረግሁት እኔ ነኝ። ያዘዙኝም ራሳቸው ንጉሠ ነገሥቱ ናቸው'' ብለው ለራስ አሉላ ላኩባቸው ።በዚህም የተነሣ አሉላ ከሆዳቸው ነገር ገባ ።

"እውነትም ለውጤ ከኔ ይበልጥ ታማኝ ሆኖ ነው እኔን ያስለወጠ? እስቲ ይሁና! አገር ለነሱ ሲሰጥ አይደለ ነገሩ የቀረው? እዩ አጼ ዮሐንስ አላላቻቸው መብዛቱ !''አሉና አሉላ ተከዙ ።

ይሁንና ለዚያ ቅሬታ ሳይሸነፉና መንፈሳቸውንም ሳያስጨንቁ ከስላን እንዳይዙ የተጨመረላቸውን ሠራዊት እየመሩ ወደ በጐስ አመሩ ። ከዚህም ላይ ከንጉሠ ነገሥቱ ጋር በሐሳብ የተራራቁበት ጉዳይ ነበረ ።የአጼ-ዮሐንስ ትልቁ ጉጉት ከሰላን መያዝ

ቢሆን፣ አሉላ ደግሞ እጅግ ያስቡበት የነበረው ከአቅራቢያቸው ስለነበረችው በጉስ ነበር ። ያችን ቀበሌ ከያዙ የአስተዳደር አቀማመጣቸው እንደሚጠናከር ተገልጦ ቱርኮችና ግብጾች የእስልምና ሃይማኖት ተከታይ እንዲሆን ያስገደዱትን ሕዝብ ወደ ቀደምት ክርስቲያናዊነቱ ለመመለስ አስቸጋሪ ቢሆንም ለኢትዮጵያዊነቱና ለአንድነቱ እንዲቆም ለማድረግ እንደማይሳናቸው ቆራጥ ዓላማ ነበራቸው ።

በጉስም እንደ ደረሱ ዕቅዳቸውን በሥራ ላይ ለማዋል ሲጀምሩ በአካባቢው ከነበሩት የግብጽ ወታደሮች ጋር ግጭት ተነሣ። እርግጥ ነው፣ ያን ቀበሌ ለመረከብ ከአድሚራል ሒዌት ጋር በተደረገው ስምምነት መሠረት ጥቂት ሳምንታት ቀርተዋቸው ነበር ። በዚህም የተነሣ በእንግሊዞችና ግብጾች ዘንድ ሁኔታው ያልታሰበ ትርምስ አስነሣ ። በአካባቢው የነበሩ ጉሳዎችም እርስ—በርሳቸው ተፋጠጡ ። ኢትዮጵያዊነታቸውን እንደ ጠበቁ በቆዩት የበኒዓምር ጉሳዎችና የነእርሱ ተቃዋሚዎች በነበሩት ጉሳዎች መካከል የተከሰቱ ሁኔታዎች እየተባባሱ በመሔዳቸው ራስ አሉላ የሐባብ ጉሳ ባላባት የነበሩትን ፣ ከንቲባ ሐሚደን የቀበሌው ኃላፊ እንዲሆኑ ሾሙዋቸው ።

አሉላ ሳይታሰብ በጉስ ገብተው ከግብፅ ወታደሮች ጋር ያስነሡት ግጭት ፣ የአካባቢውንም ሕዝብ ግብር በማስከፈላቸውና ወኪልም በመሾማቸው ፣ የሚተጣሰው ርምጃቸው ደግሞ ከበላ ከደረበ ለዓላማቸው ተቃራኒ እንደሚሆን የተረዱት እንግሊዞች ወደ አጼ ዮሐንስ አቤቱታቸውን ሰደዱ ።

ንጉሠ ነገሥቱ ደግሞ በሁኔታው በይበልጥ ማተኮር ጀመሩ። የአሉላ ተቀናቃኞች የነበሩ መኳንንት ያቀረቡላቸው ሐሳብ እንደ ከነከናቸው ነበሩ ። ቀጥሎ የእንግሊዞቹ አቤቱታ ቀረበ ። ከእነዚህ ነጥቦች ሌላ ደግሞ ፈተናው ከሰሜን አልያዙላቸውም ። በእነዚህ ሁኔታዎች የተነሣ በቅሬታ ላይ ቅሬታ በመጨመሩና በሐሳብና በሥራም ስለ ተራራቁ ፣ "ስለ ፈጸሙት ነገር የምለውን ኃላፊ ማሰን ቢይንና የሻምበል ልጥር የተባለውን እንግሊዛዊ ይቅርታ ልትጠይቃቸው ይገባሃል" ብለው ላኩባቸው ።

"አገሬ ላይ ተንሰራፍተው ተቀምጠው ሕዝብ እየበደሉ እርስ—በርሳችን የሚያበጣብጡን እነርሱ ፣ እኔ ምን በበደልኩ ነው ይቅር በሉኝ የምለውን እዝማሚያውን ተረድቼዋለው ። የፈረንጆች እጅ የማይሠራው ነገር የለም ! የጌታዬን አሽከሮችና ባለሟሎች ይዘዋቸዋል ማለት ነው ?" ብለው ራስ አሉላ ሁለተኛ ቅሬታ በልባቸው አሳደሩ ።

አጼ ዮሐንስና ራስ አሉላ እንደዚህ ሆነው በሐሳብና በአሠራር በመራራታቸው ደግሞ እንግሊዞች ያተኮሩባት አንዲት ጭላንጭል ታየች ። ማሕዲስቶች ሱዳን ውስጥ ያነሡት ዐመፅ እየገፋ ሔደ ። መተማ የነበረውን የግብጽ ጦር ከበበው ። ከምሽጉ በቀር አካባቢው በማሕዲስቶቹ ቁጥጥር ሥር ዋለ ። ሁኔታውን ያጠኑት እንግሊዞችም ፣ የተከበበ የግብጽ ጦር እንደሚደመሰስ ወይም እጁን ከመስጠት እንደማይተርፍ ተረዱት ። ይህን ከአመኑበት በኋላ ነበር ፣ እንግሊዝ አመዲብና በንሒት በተባሉትም ቀበሌዎች የነበረው የግብጽ ጦር ተመሳሳዩ ውድቀት እንዳይደርስባቸው ሲሉ ዐድዋ ድረስ ሔደው ከአጼ ዮሐንስ ጋር የተዋዋሉት ። ነገር ግን መተማ ላይ በተለይ ጋላባት በተባለው ምሽግ የነበረው የግብጽ ጦር ዙሪያውን በማሕዲስቶቹ ቢወጠርም ያለ መደምሰሱን ወይም እጁን ያለ መስጠቱንና በተጠናከረም ሁኔታ ላይ መሆኑን እንግሊዞች እንዳረጋገጡ ፣ "ቢከፋኝ ብመለስ" የሚባለውን የገበጣ ጨዋታ ምሳሌ ለመከተል ፈለጉ።

የኢትዮጵያ ሠራዊት ወደ ከሰላ እንዲዘምት ፣ በጋላባት በኩል ከበባ እንዲደረግ አዲስ ስልት እንግሊዞች መቀየስ ጀመሩ ። የቀይ ባሕርና የአካባቢው አገር ገዥ ሆኖ በዚያው ወቅት ተሹሞ የነበረው ኮሎኔል ኸርበርት ኪርሚለር ከረን የሚገኘውን የግብጾች ምሽግ የማሠልጠኛ ማዕከል አድርጎ ከአካባቢው ጉሳዎች ወታደሮች እየመለመለ የሱዳንን ማሕዲስቶች ለመቋቋም ዕቅድ አወጣ ። በዚህም መሠረት በጉስ የሚባለው ቀበሌ ለኢትዮጵያ በሚመለስበት ጊዜ ምሽጉ እንዳይበጣት ለማድረግ የሚቻልበትን ዘዴ ማውጠንጠን ጀመረ ። ይሁን እንጂ ይህንኑ አዲሱን ዕቅዱን ወይም የክፋት አዝማሚያውን አጼ ዮሐንስም ሆኑ ራስ አሉላ እንዳያውቁበት የተቻለውን ያህል ይጥርበት ጀመር ።

እንግሊዞች የራሳቸውን ስልት በምሥጢር አጠናቀው ከጨረሱ በኋላ የምፅዋው አገሬ ገዥ በማሶን ቤይና የሸምበል ስፒዲ ጉዳዩን ለራስ አሉላ ለማስረዳት ወደ አዲተክላይ ሐደው በከሰላና በአመዲብ የሚገኘው የግብጽ ጦር ተጠቃሎ እስከሚወጣ ድረስ የከረን ምሽግ በእንግሊዝ ተቆጣጣሪነት የሚቆይ መሆኑን ሲነግሩዋቸው ፤

“ከተዋዋልነውና ከተስማማነው ውጪ የጠየቅናችሁ አንድም ነገር የለም ። ውሉን የፈለጋችሁት እናንተው ነበራችሁ ። አሁን ደግሞ ማፈግፈግ የጀመራችሁበት ምክንያት ይገባኛል ። የሀገሬን ክብር በክንዴ እጠብቀዋለሁ” ብለው ንግግሩን አቋርጠው እንግሊዛዊውንና አሜሪካኑን አሰናበቱ ።

ከዚያ ቀጥለው እንግሊዞች ሐሳባቸውን መለወጣቸውን ዘርዝረው ለአጼ ዮሐንስ ላኩ ።

“ድሮውንስ ከእንግሊዞች እጅ መሬት እናገኛለን ብለን መተማመንስ መች ይገባን ነበር ?” አሉ አጼ ዮሐንስ መልእክቱ እንደ ደረሳቸው ቀጥለውም ወደ እንግሊዞቹ ፤

“የስምምነቱን ጉዳይ ያዘጋጃችሁት ራሳችሁ ናችሁ ! የምታፈርሱትም ራሳችሁ ናችሁ ። ግን ራስ አሉላ ስሕተት ሠርተዋል እያላችሁ ታመካኛላችሁ ፤ አሉላ የፈጸመው ስሕተት የለም ። በከረን የሚገኙት የከዲቭ ወታደሮች ለመስከረም አንድ ቀን ምሽጎቹን እንደሚለቁ በውላችን አልተጻፈምን ? በውሉስ ላይ ሁላችንም አልፈረምንበትም ? በቃል የሆነ ነገር ምናልባት ይረሳ ይሆናል ። በጽሑፍ የሆነ ነገር ግን ሊለወጥ ከቶ አይችልም ። የሆነ ሆኖ ዘግይታችሁም የምትለቁ ቢሆን አገሩን የኔ ሹም መረከብ ይኖርበታል ። በገባነው ውል መጽናት አይገባንም ነው የምትሉ?” ብለው ላኩ ።

በምሽጎቹ ምክንያት የተነሣው ውዝግብ እልባት ከማግኘቱ በፊት አጼ ዮሐንስ ከሰላን ማሕዲስቶች እንዳይዙባቸው ለመዝመት መዘጋጀት ጀመሩ ። አስቀድመውም ራስ አሉላ እንዲዘምቱ ላኩባቸው ። እንግሊዞች ደግሞ አሉላ ወደ ከሰላ እንዳይዘምቱ ለማደናቀፍ የተቻላቸውን ያህል ጥረታቸውን ቀጠሉ ።

በዐድዋው ውል መሠረት የኢትዮጵያ ተቃዋሚዎች የሆኑትን ሽፍቶችና ከዳተኞች እየያዙ ለኢትዮጵያ ለማስረከብ ሁሉም ወገኖች ተፈራርመዋል ። ውሉ የተፈረመበት ቀለም ከመድረቁ በፊት የዮሐንስንና የአሉላን በጐ አመለካከት ለማትረፍ የቻኮሉት እንግሊዞች ፊታውራሪ ደበበን አባብለው ይዘው ምፅዋ ውስጥ አሰሩት ። ነገር ግን የውንብድና ዓላማው ደጋፊዎች የሆኑ ግለሰቦች ፤ ከእስር ቤት አስወጥተው አሣውርታ ገብቶ እንዲያደፍጥ አደረጉ ። እርሱም ዘረፋውን ቀጠለ ። አጼ ዮሐንስ ሁኔታውን እንደሰሙ ፤

“ለይስሙላ ያህል የሆነ ጉዳይ መሆኑን አላጣሁትም ። ከእነርሱ እስር ቤት ቢያመልጥ ከኔ እጅ የሚያስጥለው ማንም የለም” አሉና በጅሮንድ ለውጤና ራስ ገብረኪዳን ወደ አሣውርታ ገብተው ደበበንና ተከታዮቹን እንዲይዙላቸው አዘዙ ። እነለውጤ ግን የአሣውርታን መንደሮች ዘርፈው የዙላን ቀበሌ አተራምሰው ተመለሱ እንጂ ደበበን ሊያገኙት አልቻሉም ።

ደበበ ፤ ከአሣውርታ መንደር አምልጦ ሐባብ ከተባለው ቀበሌ ገብቶ ሽፍቶች ሰብስቦ ራስ አሉላን ለመዳፈር ተዘጋጀ ። የእርሱ ሐሳብና ዝግጅት የማረካቸው ባሕታ ሐጐስና ክፍለ የሱስም ተቀላቀሉትና ክንዳቸውን አስተባብረው አሉላን ለማጥቃት የሚችሉበትን ስልት ማቀነባበር ጀመሩ ። የሦስቱ መጠናከር ደግሞ የሐባብን አካባቢ በከሰውና በጉሣዎች መካከል ግጭት አስነሣ ።

ሁኔታው ራስ አሉላን እጅግ የሚያሳስብ በመሆኑ ፣ በድንገት ከረን ደርሰው ሠራዊታቸውን በሦስት አቅጣጫ አሰልፈው እነደበበን ማደን ጀመሩ ። እነርሱ ግን ተከታዮቻቸውን በታትነው ደብዛቸውን አጠፉ ። ቢሆንም አሉላ ከረን ላይ ሆነው ሕዝቡን አረጋግተው ጸጥታውን ራሳቸው መከታተል እንደ ጀመሩ ወደ አዲተክላይ ፈጥነው የሚመለሱበት አስገዳጅ ሁኔታ አጋጠመ ። ሱዳን ውስጥ የተነሣው ዓመፅ የእርሳቸውንም ግዛት ከሚዳፈርበት ደረጃ ላይ ደረሰ ። የከረንን አካባቢ ሁኔታ በታማኞች ጉሳዎችም ጭምር እንዲጠበቅ አድርገው ወደ አዲተክላይ ተመለሱ ።

የማሕዲስቶቹ ግፊት ከራስ አሉላ ይበልጥ እንግሊዞችን እንደገና የሚያስጨንቅ እየሆነ በመሔዱ ፥ ቀደም ሲል ራስ አሉላ ወደ ከሰላ እንዳይዘምቱ ልዩ ልዩ ተንኮል ሲያውጠነጥኑ የነበሩት እንግሊዞች ከ'ቢከፋኝ ብመለስ' ሐሳባቸው እንደገና ወደ ዐድዋ ውል አስገዳጅነት ተመለሱና አሉላ ወደ ከሰላ ወርደው ከማሕዲስቶች ወረራ እንዲከላከሉ ለማግባባት ሞከሩ ። አሉላ ደግሞ 'ከእናንተ ወዳጅነት የማሕዲስቶቹ ጠላትነት ይሻላል' ብለው የእነርሱን ውትወታ ችላ ብለው የአስተዳደር ተግባራቸውን ቀጠሉ ። አሥመራን የቆረቆሩዋትም በዚሁ ወቅት ነበር ። ከሰላ ወርደው ማሕዲስቶቹ እነዳይዙዋት ለመከላከልም ሆነ አዲሲቱ ከተማቸውን ለአስተዳደርና ለንግድ የሚኖራትን አስፈላጊነት ለአጼ ዮሐንስ ለማስረዳት አሉላ መቀሌ ገብተው ውለው እንዳ ደሩ እንደ ገና አስቸኳይና አጣዳፊ መልእክት ደግሞ ከመረብ ማዶ ደረሳቸው ።

“ነጭ ወታደር ምፅዋ ገባ”

ከመረብ ማዶ የገሠገሠው መልእክተኛ ወደራስ አሉላ ሔዶ የ'ነጭ ወታደር ምፅዋ መግባቱን ነገር ተብዬ ነው የመጣሁት' አላቸው ። መልእክተኛውም የተላከው የራስ አሉላ ወኪል ከነበሩት ከፊታውራሪ ዓለማየሁ ነበር ።

ራስ አሉላ ፥ እጅግ ተቆጡ ፤ ዐይኖቻቸውን ከመልእክተኛው ላይ አፈጠጡበት ።

“ይኸ ነገር ከታመነ ሰው የተገኘ መሆኑን አረጋግጣችኋል ?” ብለው እንደ ተቆጡ ጠየቁት ።

“አዎን ጌታዬ ! ምፅዋ የሚኖሩት ወዳጆችዎ ናቸው መልእክተኛ የሰደዱት” አለ መልእክተኛው ።

“ግዴለም የነርሱን ተንኮል ዱሮውንም አላጣነውም ፤ እኔ በሕይወቴ ቆሜ ካገሬ ድንበር ውሉ አያድርም እንገናኛለን” ብለው ወደ ቤተ መንግሥቱ ሔደው መርዶውን ለንጉሠ ነገሥቱ ነገሩ ።

“በማን ፈቃድ ነው እዚያ የሠፈሩት? እንግሊዞቹ ፈቅደውላቸው ይሆናል!» አሉ አጼ ዮሐንስ ።

“ሳይሆን አይቀርም ፥ ፈረንጆች ወደዚያ እንዳይጠጉዋቸው ሲሉ እንግሊዞች የፈጸሙት ደባ መሆኑ አያጠራጥርም” አሉ ራስ አሉላ ።

“እንግሊዞች እንደዚህ ሠሩን? ጉሮሮአቸው ሲያዝ 'እኛን እርዱን' እያሉ ይወተውታሉ ፤ ትንፋሻቸው ሲመለስላቸው ደግሞ እኛን ከድተው ወደ ወገኖቻቸው ማድላታቸው ነው? እንዴት እንደዚህ ያደርጋሉ ? በእግዚአብሔር ስም እናምናለን እያሉ እኛን እያ

ሞኙ በጉን እንደዚህ ያለ ክህደት ይሠራሉ ? ሐሳባቸውን አላባ
ሁትም ። ጣሊያኖች በደንከል በኩል በሩን ይዘው ከምኒልክ ጋር
ተወዳጅተው ፣ እኔን እንዲወጋላቸው የፈለገውን መሣሪያ ሲያቀ
ከበሉት መኖራቸው አንሶ ፣ አሁን ደግሞ የኔን ጉሮሮ ለመዘጋት
እጅና እግሬን ለማሰር ምጥዋን ያዙ ? !"

"መልካም ነው ፣ እኔ ለእንግሊዝ ንግሥት እልክባቸዋለሁ ።
አንተ ግን ገስግሠህ ድረስና ምጥዋ የሠፈሩት በማን ፈቃድ እን
ደሆነ ? ሐሳባቸውም ምን እንደሆነ አረጋግጠህ ላክብኝ ። ጣሊያ
ኖቹ እዚያ የሠፈሩት በፈቃዳቸው ከሆነም እንዲለቁ አስጠንቅቃ
ቸው ። ያ-በር ያገሬ ጉረሮ ነውና ነቅተህ ተዘጋጅተህ ጠብቅ"
አሉ አጼ ዮሐንስ ለማስፈራሪያው ዱላቸው ትእዛዝ ሲሰጡ ።

"ሕይወቴ እያለች ያገርዎ ዐፈር አትቆነጠርም ። በመጣበት
እግሩ ይመለሳታል ። እምቢ ካለም በጀግኖችዎ ኃያል ክንድ ይወ
ቃል" ብለው አሉላም ጌታቸውን ተሰናብተው ወደ ግዛታቸው
ገሠገሡ ። አሥመራ እንደ ደረሱም ምርጥ ምርጥ ጥቂቶች ወታደር
ቻቸውን በምሥጢር አስጠርተው ከፊታቸው አስቀምጠው በግ
ለፊያ ሞሰብ ፣ ማለፊያ ራት አብልተው ፣ ማለፊያ ጠጅ አጠጥተው
ምርጥ ምርጥ ጠመንጃዎች ከሸለሙዋቸው በኋላ ፣

"ጀግኖቼ! ልጆቼ!

እስከ ዛሬ ድረስ በታዘዛችሁበት ቦታና ግንባር ሁሉ የሚያ
ኮራ ሥራ እየሠራችሁ ተመልሳችኋል ። ዛሬ ደግሞ በጣም ለበ
ለጠ እደራና ተግባር መርጫችሁአለሁ ። የነጭ ወታደር ምጥዋ
መግባቱን ሰምቻለሁ ። እናንተን የፈለግኋችሁም ወደዚያው ልል
ካችሁ አስቤ ነው ። የዛሬዋ ጨረቃ ትነጋለች ። ስንቃችሁ ከዚሁ
ተዘጋጅቶላችኋል ። እኩለ ሌሊት ላይ ከዚህ ወጥታችሁ እስከ
ጥዋት ድረስ ትገሠግሡና ከደረሳችሁበት ቦታ እንደሆናችሁ
ድምጻችሁን ሳታሰሙ አድፍጣችሁ ትውላላችሁ ።

ነገ ማታ እንደገና ጉዞአችሁን ትቀጥሉና ሲነጋ ከደረሳችሁ
በት ትውላላችሁ ። ማታም ጉዞ ትቀጥሉና በምጥዋ አካባቢ ከደ
ረሳችሁበት አድፍጣችሁ ከመካከላችሁ ሁለትና ሦስት ሁናችሁ

በተለያየ መንገድ ወደ ምጥዋ ትገቡና የጣሊያኑን ጦር የሚሠራ
ውን ተመልክታችሁ ትመለሰላችሁ ።

ምናልባት የጣሊያን ወታደሮች አገር ለመቃኘት ከምጥዋ
ወጥቶ ወደላይ ገብቶም ካገኛችሁት የጀግንነታችሁን ሙያ ፈጽ
ማችሁ መመለስ ነው ። የዮሐንስ ጸሎት ይጠብቃችሁ" ብለው
ለያንዳንዳቸው ሦስት ሦስት ብር ሰጥተው አሰናበቷቸው ።ለዚያ
ጉዳጅ የተመረጡት ሦስት ታማኞችም የአሉላን ጉልበት እየሳሙ
ወጡ ።

የተላኩት ምርጥ ምርጥ ወታደሮች እንደ ታዘዙት በምፅዋ
አካባቢ ሆነው ስለ ጣሊያን ወታደሮች ማጠያየቅ ጀመሩ ።በዚያ
ላይ እንዳሉም የግብጽ ወታደሮች በጠቋሚ እየተመሩ ደርሰው
ከበቡዋቸው ። እነዚያ የአሉላ ወታደሮች ዐሥር ግብጻውያን ወታ
ደሮች ገድለው መሣሪያቸውን ጥለው ከእነርሱ አንዳቸውም ሳይ
ነኩ ወደ አሥመራ ተመለሱ ።

አሉላ ጀግኖቻቸውን ደስ ብሏቸው ተቀበሉዋቸው ። ከግብጽ
ወታደሮች የማረኩትንም አዳዲስ መሣሪያ ለጀግኖቹ መረቁ
ላቸው ። በምፅዋ የሠፈሩት ጣሊያኖች ከግብጾች ጋር በወዳጅነት
መቀራረባቸውን ከባሕሩም ዳር ዳር ቤት ሥራ መጀመራቸውን
መድፎችም መተከላቸውን ከወደ ደጋው የሚወርደውን መንገ
ደኛ ሁሉ እያያዙ የሚጠይቁ መሆናቸውን አሰረዱ ። "የእንግሊ
ዞች ተንኮል መሆኑን አላጣሁትም ። በግብጾች ላይ ታዝለው
እሽሩሩ በሉን" ሲሉ የኖሩት አንሶ ዛሬ ደግሞ በጣሊያን ላይ
ተቀምጠን እንጋልብ ነው የሚሉት ? እንኳን በጣሊያን በሰይጣ
ንም ላይ ቢፈናጠጡ በኔ አገር ላይ እኔ ቁሜ አይጋልቡም"
አሉ የሰላዮቻቸውን ማብራሪያ ከሰሙ በኋላ ቁጣቸውን ለመዋ
ጥም እየታገሉት ።

"በሉ ልጆቼ የድካማችሁን ዋጋ እምላክ ይክፈላችሁ ! እኔም
የሚቻለኝን አዝላችኋለሁ" ብለው ጀግኖች ወታደሮቻቸውን አጉ
ራርሰውና ሸላልመው ካሰናበቱ በኋላ ሲተከዙ ቆይተው ፣ "ግብጽ
ወጥታ እንግሊዝ ቢገባ ፣ እንግሊዝ ለቆ ጣሊያን ቢገባ ምንድ
ነው ልዩነቱ ? ሁሉም አገር ፈላጊዎች ፣ ሁሉም ጠላቶች ፣ ሁሉም

ሕዝብን ባርያ አድርጐ ለመግዛት የተሰለፉ ናቸው ። ከረንፋ ከሰላን መልሰን በእጃችን እንዳናስገባ ሲሉ አይደለም እንግሊዞች ይህን ተንኮል የሠሩት?" ብለው አጉረመረሙ ።

እሉላ የመረብ ምላሽ ግዛታቸውን ለማደራጀት ያወጡትን ዕቅድ በሥራ ለማዋል በሚጣጣሩበት ወቅት የምፅዋ መያዝ እጅግ ከበዳቸው ።

አንድ ከተማ እንደ ምን ሊስፋፋ እንደሚችል ሐሳቡን ደርሰውበታል ። ንግድም የሚያስገኘውን ሰፊ ጥቅም በሚገባ ተረድተውታል ። የመረብ ምላሽ ግዛታቸው በንግድ በልጽጎ ከዚያ በሚገኘው ገቢ ምፅዋ በሚኖረው ግሪካዊ ወዳጃቸው አማካይነት ምርጥ ምርጥ ጠመንጃ አስገዝተው ፣ ሠራዊታቸውን አደራጅተው ፣ የመረብ ምላሽ ግዛታቸውን በወራሪዎች እንዳይደፈር አስከብረውና ጸጥታውን አደላድለው ለማስተዳደር ትልቁ ግባቸው ነበር ።

በዚሁ የተነሣም ትካዜና ብስጭት የሚፈራረቁባቸው ሆነ ። በዚያ ላይ እንዳሉ ደግሞ ጣሊያኖች የአጼ ዮሐንስንና የእርሳቸውን ሐሳብ ለማወቅ ስለፈለጉ መልክተኞች ሰደዱ ። እነዚያው መልእክተኞች ምፅዋ ከደረሱ በኋላ ፣ "ወደ ንጉሠ ነገሥቱ ስለ ምንሔድ ፈቃድ እንዲሰጡንና እንድንመጣ" ብለው ላኩባቸው ። "የሀገሬን ጉረሮ ካነቁ በኋላ ደግሞ ምን አድርጉ ሊሉን ነው የሚመጡት!" አሉ አሉላ የጣሊያኖቹን ጥያቄ ያደረሰውን መልእክተኛ ከፍና ዝቅ እያደረጉ እየተመለከቱት ። መልእክተኛውም በድንጋጤ ተውጦ ዐይን ዐይናቸውን ከመመልከት በቀር አንዲት ቃል ለመተንፈስ አልደፈረም ነበር ።

"የሆነ-ሆኖ ይምጡና ሐሳባቸውን እንወቀው" ብለው ፈቃዱን ላኩላቸው ። ጣሊያኖቹ አሥመራ ደርሰው ከራስ አሉላ ፊት እንደ ቀረቡ ኃላፊው ነገር ያሳመረ መስሎት ፣ "ዝናዎን ስንሰማ እንደ አንድ ትልቅ ጋራ ይመስሉን ነበር እንጂ እንደዚህ ልከኛ ቁመትና ወርድ ያለዎት አይመስሉንም ነበር" ሲል ንግግር ጀመረ— የልቡ ተንኮል ፈንቅሎ ወጥቶ የሚታይበት መስሎት በፈገግታ እየሸነገለ ።

አሉላ እንደ ተቆጣ አንበሳ ጸጉራቸው ቆመ ። ዐይናቸው ገርጭጥ ለመምሰል ተቃረቡ ፤ ግንባራቸውን ኮስተር ፣ ትከሻቸውን ለጠጥ አደረጉ ፤

"ከምድር በላይ ያለኝ ቁመቴ እንደዚህ ቢሆንም ቅሉ ከአገሬ በታች በምድሬ ውስጥ ያለኝ ሥር ጥልቀቱ እነዚያን ጋራዎች የሚያክል መሆኑን ዕወቅ" አሉ ። በአኳኋናቸውም ጣሊያኖቹ ተደናገጡ ። ቪሽንዞ ፌራሪ የጨዋታውን አርእስት መለወጥ እንደሚሻል ወዲያው ተገንዘበውና ፣

"ከአገሬዎ ጋር የጠበቀ ወዳጅነትና ንግድ ለመመሥረት ስንል ለተወሰነ ጊዜ ምፅዋ ሠፍረናል ። ለዚህም ፈቃድ እንጠይቃለን" አለ ፣ ኮስተር ብሉ የነበረውን የአሉላን ገጽ ለመግለጽ እየሞከረ ።

"ስለምጥዋም ሆነ ስለቦጐስ ጉዳይ ከእንግሊዞች ጋርኮ ያደረግነው ስምምነት አለን" አሉ ራስ አሉላ በአኳኋናቸው ቅጭም እንዳሉ ።

"በሁለታችሁ መካከል የተደረገውን ስምምነትም ቢሆን የኢጣሊያ መንግሥት የሚያከብር መሆኑንም ላረጋግጥልዎ እወዳለሁ" አላቸው ።

"ሐሳብዎን ተረድቼዋለሁ ። እኛ መቼም ቃላችንን እናከብራለን ። መንሸራተትና ማወላወል የሚታየው ግን በእናንተ በባሕር ማዶ ሰዎች ነው ። የሆነ ሆኖ ይህንኑ ጉዳይ ራሳችሁ ቀርባችሁ እንድታስረዱዋቸው ወደ ንጉሠ ነገሥቱ እንድትሔዱ እረዳችኋለሁ" አሉት ።

"ግዴለም በኛ በኩልም መንሸራተት የለም ። እኛም እንደ እናንተው ቃላችንንና ውላችንን እናከብራለን" አለ መልእክተኛው ፤ በዚሁ ነገሩ ከስምምነት ላይ ተደረሰበትና ራስ አሉላ ሸኝና ስንቅ ሰጥተው እንግዶቹን ኢጣሊያኖች ወደ መቀሌ ሰደዱዋቸው ።

እንግዶቹ ከራስ አሉላ ጋር በተነጋገሩበት ሰዓት የመልእክተኞቹ ኃላፊ ቪሽንሶ ፌራሪ የአሉላን ገጽታ ፈገግ ለማድረግ ሲል ቁመታቸውንና ወርዳቸውን ከጋራ ጋር አነጻጽሮ የተናገረ

ውና እርሳቸውም የሰጡት መልስ በአካባቢው ተሰምቶ ኑሮ በዘመኑ የታወቀ አንድ ማሲንቆኛ እንዲህ ሲል አንጐራጐረበት ።

“ኮረብታም ባያክል ቁመቴ ደረቴ
ከምድር ውስጥ ነው ያለው ወንድነቴ
ከተራራው በታች ዘልቆ ገብቷል እግሬ
ጽኑ መሠረት ነው ላገሬ ለክብሬ
እጥር ነው እሾህ ነው ለዳር ለድንበሬ
ፈንቅሎ ይወጣል ከተራራው ላይ
አገሬን በሚመኝ ባገሬ ጠላት ላይ ።”

የኢጣሊያ ወታደሮች ምፅዋ ከሠፈሩ በኋላ የእንግሊዞች አስተያየትና አስተሳሰብም እየተለወጠ መሔድ ጀመረ ። ሱዳን ውስጥ የተነሣው የማሕዲስቶች እንቅስቃሴ ፣ በኢትዮጵያ ውስጥ የነበሩትን ደጋፊዎቹን እያስተባበረ ከከሰላ እስከ ምፅዋ የተስፋፋ እንደሆን በእንግሊዝ ድጋፍ ምፅዋ ለሠፈሩትም ጣሊያኖች አስቸጋሪያቸው እንደሚሆን በመረዳት በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉ ጐሳዎች ‘ከራስ አሉላ’ ጋር ተባብረው ማሕዲስቶችን እንዲወጉ እንግሊዛች መወትወትና ማስታጠቅም ጀመሩ ።

እንግሊዞች አዲስ ለቀየሱት ብልጠታቸው ማስተማመኛ እንዲሆንላቸው ሲሉም ቀደም ብሉ ከአድሚራል ሒዊት ጋር በተደረገው ስምምነት መሠረት በከረንና በአመዲብ ምሽጎች የነበረው የግብጽ ጦር ወጥቶ ወደ ምፅዋ ሲሔድ ምሽጎቹን የራስ አሉላ የጦር አበጋዝ ለነበሩት ለብላታ ገብሩ አባ ጨቄን እንግሊዞች አስረከቡ ።

አሉላ እነዚያ ምሽጎች በእጃቸው ከገቡ የምዕራባውያን ቆላ ጸጥታ ለመጠባበቅ አስተዳደራቸውን ለማስተካከልና ሕዝቡን ለማስገበር እንደሚችሉ ተማመኑበት ።በሌላ በኩል ደግሞ “ምፅዋስ!” የሚለው ደወል ዕረፍት አላጣቸው ። ከሹማምንቶቻቸውና ከጦር አለቆቻቸው ጋር በተነጋገሩ ቁጥር ፣

“ምፅዋ ላይኮ ጉሮሮአችንን የሚያንቅ ጠላት መቀመጥ የለበትም ፣ ምፅዋ ከጃችን እንደወጣች ከቀረች ትንፋሻችን መቆሙ” እያሉ መናገር አዘወተሩ ።

በዚያው ሰሞን ደግሞ የከረንን ምሽግ ያስረከበው የግብጽ ጦር ወደ ምፅዋ እንዳያልፍ የማሕዲስቶች ተባባሪ የነበረውና የሱሐኪም ባላባት አብዱል ቃድር የሚባለው ወንበዴዎች ሰብስቦ በአሥመራና በምፅዋ መካከል በሚገኘው አይለት በሚባለው ረባዳ መሬት ላይ ቆድቦ መቀመጡን ራስ አሉላ ሰሙ ።

“የባሕር እስትንፋሳችንኮ መቼም ጊዜ ቢሆን በወስላቶች ቀርቶ ከባሕር ማዶ በመጡ ወራሪዎችም ቢሆን መደፈር አይገባውም” ብለው ራሳቸው አዝማች ሆነው በጠፍ ጨረቃ ዘምተው ጦርነት ከወንበዴዎቹ ጋር ገጠሙ ።በዚያ ጦርነት የወንበዴዎቹ አለቃ አብዱል ቃድር ተሹለክሉኮ ሲያመልጥ ግብረ-አበሮቹ በሙሉ አለቁ ።አሉላ በዚያ ድል ብቻ አልተመለሱም ። ከአሥመራ ወደ ምፅዋ የሚወስደው መንገድ ሌትና ቀን ጸጥታው የተረጋጋ ሆኖ ነጋዴዎች ያለምንም ችግር እንዲመላለሱ ሲሉ አካባቢውን ከወንበዴዎች ለማጽዳት አሰሳቸውን ቀጠሉበት ። ባዕዳን እየሰበኩ መሣሪያም እየሰጡ በዚያ ወረዳ እሠማርተዋቸው የነበሩ የማሕዲስቶች ደጋፊዎች ነዋሪውንም ሆነ መንገደኛውን ሁሉ አስቸግረው ነበሩና አሉላ ባደረጉት አሰሳ ተጠራርገው በቀበሌው ታላቅ እፎይታ ሆነ ።

የግብጽ ወታደሮች የከረንን ምሽግ ለራስ አሉላ የጦር አበጋዝ ባስረከቡበት ዕለት በምፅዋ የነበረው የኢጣሊያ ጦር አዛዥ ኰሉኔል ሳሉታ ደግሞ ፣ አረፋይሉ የሚባለውን መንደር ወታደሮቹን ልኮ አስያዘው ። አከታትሎም ሕርጊጐ የተባለውን መንደር ያዘ ። በዚያም አላበቃም ። የግብጽ ወታደሮች ሠፍረውበት የነበረውን የሰሐጢን ምሽግ ለመያዝ ደግሞ ዝግጅቱን ጀመረ ። የኢጣሊያኑን ዝግጅት ግን እንግሊዞች አልደገፉትም ነበር ። የግብጽ ወታደሮች ሰሐጢ ላይ እንደ ሠፈሩ እንዲቆዩ አጼ ዮሐንስ ከአድሚራል ሒዊት ጋር የተስማሙት ከአሥመራ ወደ ምፅዋ የሚመላለሱት ነጋዴዎች በወስላቶች እንዳይቸገሩ ለመከላከልና ለማስጠበቅ ሲሉ ነበር ። ስለዚህ ግብጾች ቀበሌዎቹን ከለቀቁላቸው አሉላ ራሳቸው ጦር አሥፍረው ለማስጠበቅ እንደማይቸገሩ የተረዱት እንግሊዞች በቀበሌው ኢጣሊያኖች ቢሠፍሩ ራስ አሉላ በዝምታ እንደማይመለከቱ ተረዱት ።

ከዚህ ሌላ ደግሞ ፣ የከረንን ምሽግ ኢትዮጵያ ተረከባለች ። የማሕዲስቶች ንቅናቄም እየገፋና እየተስፋፋ ሔዷል ። ራስ አሉላ ብቻ ሳይሆን አጼ ዮሐንስም አጥብቀው በሚመለከቱትና በሚከታተሉት በቀይ ባሕር አካባቢ እንደዚያ የመሰለ ሁኔታ ሲታይ ደግሞ አሉላ ወደ ከሰላ ሊያደርጉ ያሰቡትን ዘመቻ ትተው ወደ ምፅዋ ፊታቸውን ሊያዞሩ እንደሚችሉ በእንግሊዞችና በግብጾች ዘንድ የታመነበት ጉዳይ ሆነ ።

የማሕዲስቶቹ ግፊት እንግሊዞችንና ግብጾችን ብቻም ሳይሆን በምዕራባዊ ቆላና በምፅዋ አካባቢ የነበሩትንም የክርስትና እምነት ተከታዮችና የማሕዲስቶች ተቃዋሚዎች የሚያሳስብ ሆኖ በመታየቱ የሁሉም እምነት በራስ አሉላ ላይ ያረፈ ሆነ። በዚህም የተነሣ አሉላ ወደ ከሰላ እንዲዘምቱና ማሕዲስቶቹን እንዲወጉ የሚወተውቱት እየበረከቱ ሔዱ ። ራስ አሉላ ግን የከሰላውን ዘመቻ እያዘገዩ ወደ ምፅዋ ማትኮር እያዘወተሩ ሔዱ። ይህ ትኩረታቸው ደግሞ እንግሊዞችን በይበልጥ እያሳሰባቸው ሔደ ።

ምንም እንኳን ምፅዋ የሠፈሩት ጣሊያኖች በመልእክተኛቻቸው በኩል ፣ "የማሕዲስቶችን እንቅስቃሴ አብረን እንዋጋለን" ብለው ቢልኩባቸውም ቅሉ ፣ አሉላ በዚህ ቃል ሙሉ እምነት ሊጥሉበት አልቻሉም ነበር ። የእንግሊዞች ሁኔታ በቂ ትምህርት ሆኗቸው ነበርና ።

እርግጥ ነው እንግሊዞች ከፈረንሣዮች ጋር በነበረባቸው የቅኝ ግዛት ሽሚያ የኢጣሊያኖችን ተባባሪነት ፈልገውት ስለነበረ ምፅዋ ላይ እንዲሠፍሩላቸው አድርገዋል ። ከምፅዋ ወጥተው ሌሎች ቀበሌዎችን መያዝ ከጀመሩ ደግሞ ሁኔታው እየተበላሸ እንደሚሔድ ተረዱት ። ምፅዋ ላይ ጣሊያኖች መሥፈራቸውን አጼ ዮሐንስ በጥብቅ ተቃውመው ለንግሥት ቪክቶሪያ ጥብቅ ደብዳቤ ጽፈዋል ። በዚያ ላይ እንዳሉ ደግሞ የሌሎቹን ቀበሌዎች ጣሊያኖች ቢይዙ ነገሩ እየተለወጠና እየተበላሸም እንደሚሔድ ግልጽ ሆነ ።

ሮማ ከነበሩት አለቆቹ ጋር በሐሳብና በአሠራር ርቆ የነበረው ኰሌኔል ሣሌታ የእንግሊዞችን ሥጋትና ምክር አሽቀንጥሮ

ጣልና እምባ የተባለችውን መንደር ለማስያዝ የላካቸውን ወታደሮች በአካባቢው የነበሩ የማሕዲስቶች ደጋፊዎች ከበው ፈጁሉት ፤ ይህም ደግሞ እንግሊዞችን በይበልጥ አስደነገጣቸው ። የማሕዲስቶቹ ደጋፊዎች ባገኙት ድል ይበልጥ እያበጡበት ስለሔዱ ከአንድ ሺህ በላይ የሚሆኑ አጋሚዶዎች ሰብስበው አብደልቃድር የሚባለውን የወንበዴ አለቃ አዝማች አድርገው ተነሥተው ከአሥመራ ወደ ምፅዋ የሚወስደውን መንገድ እንደገና ይዘው ራስ አሉላንም ሆነ ጣሊያኖችን ለመጋፈጥ ተነሡ ። በዚያው ጊዜ ደግሞ ሐባብ ውስጥ የነበረውና የራስ አሉላ የመረረ ተቃዋሚ የሆነው ክፍለየሱስ እንደዚሁ ጦር ሰብስቦ ራስ አሉላን ለመውጋት እንዲነሣና ማሕዲስቶች ቀበሌውን ሲይዙ አገሬ ገዥ እንደሚሆን ከማሕዲስቶች ጋር መስማማቱን አሉላ ሰሙ ። እነዚያ ሁለት የወንበዴ አለቆች የግዛታቸውን ጸጥታ ማወካቸው አንሶ ለማሕዲስቶች አገራቸውን አሳልፈው ለመስጠት መዘጋጀታቸው እጅግ ያስቆጣቸው አሉላ ራሳቸው ሠራዊታቸውን እየመሩ ዘምተው በመጀመሪያ አብዱልቃድርን ከነወንበዴዎቹ አጠፉት ። ክፍለ የሱስም ይህን ሲሰማ ወደ ሱዳን ጠረፍ ፈረጠጠ ።

ራስ አሉላ ፣ በማሕዲስቶቹ ላይ ያገኙት ድል የጣሊያኖቹንም ሁኔታ ለመገመት አጋጣሚ ስለሆናቸው ፣ "አገራቸውን ከድተው ከኢትዮጵያዊነታቸው ይልቅ ደርቡሾች (ማሕዲስቶች) ነን የሚሉትን አሳፋሪ ወንበዴዎች አጥፍቻቸዋለሁ ። እንተንም ደስ እንደሚልህ አምናለሁ ። ስለዚህ ሌላ ደግሞ በምጥዋ በኩል ያስመጣሁት ጠመንጃ ስላለ ያለምንም ችግር እንዲላክልኝ እንድታደርግ አሳስብሃለሁ" ብለው ለኰሎኔል ሣሌታ ላኩበት ።

ኰሎኔል ሣሌታም ምፅዋ በነበረው ግሪካዊ ወዳጃቸው በኩል ያስገዙት ጠመንጃና ጥይት ያለምንም ችግር እንዲሔድላቸው የሚያደርግ መሆኑን ገልጾ ቀጥሎም ፣ "አካባቢውን የሚጠብቁ ወታደሮች ሰሐጢ ላይ ለማስፈር ስለፈለግሁ ቤቶች እንዲሠሩ ይፍቀዱልኝ" ብሎ ላከባቸው ።

ይህ መልእክት ደግሞ አሉላን ወደ ጥርጣሬ የሚመራ ሆነ ። ከምፅዋ ወጥቶ ሰሐጢ ለመሥፈር የፈለገበትን ምክንያት አላወቁም ነበርና ፤

"መማሪያውን ተረክቦ እንዲያመጣ ሻለቃ አርአያን ልኬዋ
ለሁ ፡፡ ያንተ ወታደሮች ሰሐጢ ድረስ ከሸኙት ይበቃቸዋል ፡፡
ከዚያ በኋላ ወደ ምፅዋ ይመለሱ እንጂ በዚያ መቆየታቸውን
አልፈቅድም" ብለው መለሱለት ፡፡ ከዚያ በኋላ በሁለቱ መካከል
የነበረው ሁኔታ በመጠራጠርና በመጠባበቅ ላይ ያተኮረ ሆኖ ለወ
ራት ያህል ቆየ ፡፡

አፄ ዮሐንስም ኢጣሊያኖች ከምፅዋ እንዲወጡላቸው ለእ
ንግሊዝ ንግሥት ደብዳቤዎች መስደድ ቀጠሉ ፡፡

ኰሎኔል ሣሌታ ፣ የራስ አሉላ ክብደት የማይገፋ ብቻውን
ሊቋቋመው የማይቻለው መሆኑን ስለተረዳው ፣ እርሳቸውን ሊያዳ
ክምልት የሚችል ሁኔታ ማመቻቸት እንደሚሻል በመገንዘብ
ለእርሳቸው ተቃዋሚዎች በእጅ አዙር መሣሪያ ማቀበልና ከማሕ
ዲስቶች ጋር በምሥጢር የወዳጅነትና የመረዳዳት ስምምነት
ማድረግ ጀመረ ፡፡ በዚሁም መሠረት ከምፅዋ ምግብና ሸቀጣ
-ሸቀጥ እንዲደርሳቸው ማድረጉን ራስ አሉላ ሰሙ ፡፡

በአንድ በኩል ወደ ከሰላ ወርደው ማሕዲስቶቹን መግተው
አገሩን እንዲይዙና እንቅስቃሴውን እዚያው ላይ እንዲገቱት
እንግሊዞች ይወተውቷቸዋል ፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ ፣ ኢጣሊያኖች
ከማሕዲስቶች ጋር አዲስ ሽርክና ጀምረዋል ፡፡ ሁለቱ አውሮፓ
ውያን ኃይሎች ሁለት አቅጣጫ በመያዛቸው ፣ ዞረው ዞረው
የት ላይ እንደሚገናኙና ድርሻቸውን እንደሚከፋፈሉ አሉላ ማነ
ጣጠር ጀመሩ ፡፡

"እኔን ወደ ከሰላ ገፋፍተው አዝምተው አሥመራ ላይ ጉብ
ሊሉብኝ አስበው ይሆን ? ከእነሱ ጠላቶች ጋር ለምን በምሥጢር
መረዳዳት ጀመሩ ? የግብጽ የበላዮችንም ጣሊያኖችንም ምፅዋ
ያስገቡ እንግሊዞች ናቸው ፡፡ አሁን በእነርሱው አማካይነት ከሐባብ
ጐሳዎችና ድርቡሾች (ማሕዲስቶች) ጋር የጀመሩት ምስጢር
ውጤቱና ትርጉሙ አሥመራንና ከረንን ለመያዝ ይሆን ?" እያሉ
ማሰላሰል ጀምረዋል ፡፡

ሁኔታው በይበልጥ እንዲብራራላቸው ስለ ፈለጉም ለኰሎ
ኔል ሣሉታ በሰደዱለት መልእክት ፣

"እስላሞች ድርቡሾች ነን እያሉ መነሳሳት ይዘዋል ፡፡ በሐባብ
የሚገኙት ሽፍቶችም በዚሁ መንፈስ ተሰብከው መሣሪያ በመ
ቀበል ላይ ናቸው ፡፡ መሣሪያውንም የሚያገኙት ከምፅዋ መሆኑን
ደርሼበታለሁ ፡፡ በእናንተ በኩል እየታወቀ እንዳልታወቀ ተመስሎ
ይህ ነውር ነገር መሠራቱ አሳዝኖኛልና ሁለተኛ እንዳይደገም
እንድታደርግ ፡፡ ከእርሱ ጋር ወዳጅነትና አንድነት ለማድረግ
ፈቃዳችሁ ከሆነም ቁርጡን አሳውቀኝ" ብለው ነበር ፡፡ ኰሎኔል
ሣሌታ ግን የራስ አሉላን ጥያቄ ችላ ብሎ እንዲያውም "ይግረ
መዎ ብሎ" ወታደሮቹን ሰሐጢ ላይ አሰፈረ ፡፡

በራስ አሉላ ፣ በእንግሊዞችና ጣሊያኖች መካከል እንደዚያ
የመሰለ ሁኔታ ተፈጥሮ ሳለ ፣ በየፊናቸው ጉዞ በጀመሩበት
ሰዓት የማሕዲስቶቹ ግፊት እየበረታ ሔደ ፡፡ ከሰላ ውስጥ የተከበ
ቡትን ግብጻውያንና የእንግሊዝ ጥገኞች ያለ ራስ አሉላ የሚታ
ደጋቸው እንደሌለ የተረዱት እንግሊዛውያን ደብዳቤና ሰው እየ
ላኩ አሉላን መወትወት ቀጠሉ ፡፡ በተለይም ከእንግሊዞችና ግብ
ጾች ጋር የጠበቀ ወዳጅነት መሥርተው የነበሩ አሥመራ ድረስ
እየሔዱ ራስ ወደ ከሰላ እንዲዘምቱ ልመናቸውን ደጋግመው
ከማቅረብ ችላ አላሉም ነበር ፡፡

አሉላ ግን ፣ እንደ ዐይኖቻቸው ብሌን በሚመለከቷቸው
በበጐስና በምፅዋ አካባቢ ፣ የሐባብ ጐሳዎች ማሕዲስቶች የተ
ፈራሩት ግብጾችና አዲሶቹ ጉልበተኞች ጣሊያኖች ያን ሁሉ
ጥልፍልፍ እየዘረጉባቸው ወደ ከሰላ መዝመትና የድሮ ጠላቶቻ
ቸውን ለመበቀል ጦርነት መግጠሙ አጣዳፊና አስፈላጊም ሆኖ
አላገኙትም ነበርና "መጣሁ መጣሁ" እያሉ ብቻ አሥመራ ላይ
ሆነው በምዕራብና በምሥራቅ የተደቀነባቸውን ቀስት ሲመለ
ከቱ ማሕዲስቶች ከሰላን ያዙዋት ፡፡

የከሰላን መያዝ ፈጥነው ያልደረሱበት እንግሊዞችም የራስ
አሉላ ዝንባሌ ወደ ምፅዋ ማጋደሉን በመረዳት አሉላ ፈጥነው
ወደ ከሰላ እንዲዘምቱ ለማድረግ ሲሉ ዙላ የተባለውን ቀበሌ
ለኢትዮጵያ ለመመለስና ለሚሰረከብ ማቀዳቸውን ከምፅዋ ወደ
ለንደን መልእክት አስተላለፉ ፡፡ ያን አሉላን ሊያስፈነጥዝ ለኢጣ
ሊያኖች ግን የራስ ምታት ሊሆን ይችል የነበረውን ዕቅድ ግን

ለንደን የነበሩት ባለሥልጣኖች ተቃወሙት ። ይሁን እንጂ በምፅዋ የነበረው የእንግሊዝ መንግሥት ተጠሪ ኮሎኔል ክርምሲይድ በነገሩ ተስፋ ሳይቆርጥ ሃምሳ ሺህ የማሪትሬዛ ብር አስይዞ የፈለጉትን ያህል ጠመንጃና ጥይትም እንደሚልክላቸው በፍጥነት ወደ ከሰላ የሚዘምቱ ቢሆን እስከ ሦስት መቶ ሺህ የማሪትሬዛ ብር የሚልክላቸው መሆኑን በማብራራት ግብጻውያን መልእክተኞች ሰደደ ።

የእንግሊዞችን ገጸ-በረከትና የልመና ደብዳቤ ይዞ ወደ አሥመራ የሔደው ማርኮ ቤይ የተባለው ግብጻዊ ከራስ አሉላ ዘንድ ቀርቦ የወሰደላቸውን ሁሉ ካበረከተ በኋላ ፣ “ወደ ከሰላ ሲዘምቱ የሚረዳዎ ደግሞ በቅርብ ቀን ውስጥ አንድ ሺህ ጠመንጃዎች እንልክልዎታለን” አላቸው ።ራስ አሉላም ከፊታቸው የቆመው መልእክተኛና የበላዮቹ የሆኑት እንግሊዞች በአገራቸውና በእርሳቸው ላይ ሲያስፈጽሙት የኖሩት ተንኮል ሁሉ ከፊታቸው እየተደቀነ ቁጣቸውንም እየቀሰቀሰባቸው በመሔዱ ፣

“ያሁኑን ጭንቀታችሁን ተረድቼላችኋለሁ ። በበኩሌ ደግሞ አንድ ነገር ልጠይቃችሁ ነው ። ምንም እንኳን እኛ ባንስማማበትም መቼም ምጥዋን ይዛችሁ ወጭና ገቢውን ትቆጣጠራላችሁ ። ታዲያ ጣሊያኖች ምጥዋ ሲገቡ ለምን ዝም አላችኋቸው? ከምጥዋም አልፈው ስሐጢ ላይ መሥፈር ጀምረዋል ። በዚህ ነገር ላይ ከእናንተ ቁርጥ ያለ ሐሳብ ለማግኘት እፈልጋለሁ ። ይህን ሳላውቅ ወደ ከሰላ አልዘምትም ፣ እንስማማ የትምሉ ከሆነ ጣሊያኖቹን አስወጡ” ብለው አትኩረው ተመለከቱት ።

“እንግዲህ ይህንንም ጉዳይ ቢሆን ምፅዋ ተመልሼ ለአለቆቼ ላስረዳና ቁርጡን እንልካለን” አለ መልእክተኛውም የአሉላ ቁጣ የለበለባቸውን ዐይኖቹን እያስለመለመ ።

የራስ አሉላና የከሰላው ዘመቻቸው ጉዳይ በዚያ ላይ እንዳለ ኢትዮጵያዊነታቸውን በምንም ስለምንም ያልተለወጡት የበኒዓምር ጐሳዎች ከማሕዲስቶች ደጋፊዎች ጋር ግጭት አስነሡ ። በተለይም የሐደንደዋ ጐሳ ተጠሪ የነበሩት ታዋቂው ጦረኛ ሼህ ባክርኤል ሞርታኒ የማሕዲስቶችን አድራጐት በጥ

ብቅ በመቃወማቸው በቀበሌው የተቀሰቀሰው ግጭትና ትርምስ እየተባባሰ ሔደ ። ከዚህ ሌላ ደግሞ ፣ “ራስ አሉላ ወደ ከሰላ ለመዝመት በዝግጅት ላይ ናቸው” የሚል ወሬ ለማሕዲስቶች መሪ ስለደረሰው ፣ አስቀድሞ በኢትዮጵያ ላይ ጦርነት ለመጀመር ወስኖና ሠራዊቱን ወደ ኩናማዎች ቀበሌ አዘመተ ። የጦሩ አዛዥ የነበረው ለራስ አሉላ ፤

‘ከሰላን ለመውረር እንደምትመጡ ሰምተናል ። ይህን ነገር የአሚሮች አሚር ኡስማን ዲግና ሰምተው ሠራዊታቸውን አሠልፈው ይመጣሉ ፤ ጉዞም ጀምረናል ። ከሰላም ገብተናል ። እንግዲህ ቆራጦች ከሆናችሁ ኑና እንጋጠም ። የማትመጡ ከሆናችሁ ግን እኔ እመጣባችሁአለሁ ። እናንተንም በአላህና በነቢዩ የማያምኑትንም ሁሉ በሰላው ሰይፌ እቆራርጣችኋለሁ ። ነፍሳችሁም በቀጥታ ወደ ገሐነመ-እሳት ትወርዳለች ” ብሎ ላከባቸው ።

የማሕዲው ጦር አዝማች ኡሱማን ዲግና ይህን መልእክት ወደ ራስ አሉላ በመላኩ አለቃው ከሊፋ አብደላ ሰምቶ ኑሮ ፣ “ወደ ኢትዮጵያ መዝመትህን ሰማን ። በከሰላ በኩል ያለው ችግር እንደነበረ መሆኑንም ሰምተናል ። ያ በሱዋኪን በኩል ያለው ችግርም እንደዚያው እንዳለ ነው ። ይሁንና በጣም አስፈላጊ ለሆኑ ጉዳዮች ቅድሚያ መስጠት ይኖርብሃል ። ኢትዮጵያውያንን አትንካቸው ፤ ወደ አገራቸውም አትግባ ፤ ስዋኪንን ብቻ ከያዝክ በቂያችን ነው ። የምንፈልገውም እርሱን ብቻ” ብሎ ልኮበት ነበር ።

ይሁን እንጂ ኡስማን ዲግና የመሪውን ትእዛዝ አልተቀበለም ። መስከረም 3 ቀን 1878 ጦሩን እየመራ ኩፊት ከተባለው ቀበሌ ሠፈረና ምሽጉን አጠናክሮ ሠርቶ ጦሩን አዘጋጅቶ ካከናወነ በኋላ “መጣሁብህ ጠብቀኝ” ብሎ ለራስ አሉላ ላከባቸው ። የሠራዊቱም ብዛት ከስድስት ሺህ እስከ ዐሥራ ሁለት ሺህ ይደርስ ነበር ።

ኢትዮጵያ የከረንን ምሽግ ከተረከበች በኋላ ፣ ብላታ ገብሩ አባ ጮቄን የአገሩ አስተዳዳሪና የምሽጉም ኃላፊ እንዲሆኑ ራስ አሉላ ሾመዋቸው ስለነበረ ፣ ብላታ ገብሩም በአካባቢው እየተ

ስፋፋ ይሔድ የነበረውን የማሕዲስቶች ኃይል ለመቋቋም ሲ
ኢትዮጵያዊነታቸውን በምንም ስለምንም ሳለመለወጥ ሲታገ
ከነበሩት ከበኒዓምር ጐሣዎች ምርጥ ምርጥ ተዋጊዎች መር
ውና በቂ መሣሪያም ሰጥተው ከራሳቸው ወታደሮች ጋር ከ
ለት ሺህ በላይ የሚሆን ጦር በምሽጉ ውስጥና አካባቢ አሠፈሩ

ከዚያ በኋላም ብላታ ገብሩ ወደ ከሰላ እንዲዘምቱ ራ
አሉላ ትእዛዝ አስተላለፉ ። በዚሁ መሠረት ብላታ ገብሩ
መስከረም 11 ቀን 1878 የመጀመሪያውን ተዋጊ ጦር አዘመቱ
ግን ምሽግ ሠርቶ አጥቂም መሬት ይዞ ሲጠባበቅ የነበረው የ
ሕዲስቶች ጦር ድል አደረገ ። ይሁን እንጂ ብላታ ገብሩ ሌ
ጦር ማዘጋጀት ደግሞ ቀጠሉ ።

በምሥራቅ ሱዳን የተነሣውን የማሕዲስቶች ንቅናቄ እጅ
የፈሩት እንግሊዞች ‘ያለ አሉላ ከንድ የሚገታው የለም’ ብለ
ወሰኑ ። ስለዚህ አሉላ ፈጥነው እንዲዘምቱ ውትወታቸውን ቀ
ሉበትና ከስድስት መቶ በላይ የሚሆን ጠመንጃ አስይዘው ግ
ኮፖሎ ቤይ የተባለውን ወዳጃቸውን ለአማላጅነት ከምፅዋ ወ
አሥመራ ሰደዱት ። አማላጁም ጭኖ የወሰደውን መሣሪያ
ሌላም ገጸ-በረከት ከራስ አሉላ ፊት አቅርቦ ፣

“እባክዎ ከሰላን ከአሠቃቂው እልቂትና ውድቀት ፈጥነ
ያትርፉልን” ብሎ ጠየቃቸው ።

“ወደ ከሰላ እዘምታለሁ ። ግን ለእናንተ ገጸ-በረከት ሳይሆ
የተጨነቁትን ለመርዳት ስል መሆኑን እንድትረዳልኝ አደራሀን
ብለው ትኩር ብለው ተመለከቱትና እንደገና ንግግራቸውን ቀ
ለው ደግሞ ፣

“ግን በቅድሚያ አንድ ነገር ልጠይቃችሁ እወዳለሁ
ኢጣሊያኖች ምጥዋ ላይ ምንድን ነው የሚሠሩት ? ወደ አገ
ቸው ፈጥነው ቢመለሱ ይሻላቸዋል ። ከደበበስ ጋር ምንድነ
ያመሣጠራቸው ። ስሐጢ እንሥፈር ማለታቸውስ ምን ለማድረ
ነው ? ከዚያስ በኋላ ወደየት ሊያተኩሩ ነው ? ምጥዋም ሆነ ስሐ
የኢትዮጵያ መሬት መሆኑን አጥተውት ነው ? ወይስ ግን ይ

ናል ብለው ነው ? ይህን ድፍረታቸዉን በቸልታ ወይም በፍርሐት ተውጠን የማንመለከተው መሆናችንን እርስዎም ለጣሊያኖቹም ሆነ ለእንግሊዞቹ እንዲያስታውቁልን አደራ እለዎታለሁ” አሉ ።

“ጣሊያኖቹ ‘ለጊዜው ነው እንጂ ወደ አገራችን እንመለሳለን’ ብለዋልና እስተዚያው....” ብሎ ተናግሮ ሳያበቃ አሉላ አቋረጡትና ፣

“ለጊዜውስ ቢሆን ማን ፈቅዶላቸው ነው የሠፈሩት ? ወይስ በደንከል ውስጥ ካንድ ወስላታ ሰው እንደ ገዙት መሬት ምጥዋንም የሸጠላቸው አለ ? ግብጾች ሸጡላቸው ? ወይስ እንግሊዞች ሸጡላቸው ? ለጊዜውስ ቢሆን ምንድነው የሚሠሩበት ! አይሆንም ኋላ ያጋጩናል ። ከእንግዲህ ወዲያ አገሬ ድንበሩዋን የሚዳፈሩትን በቸልታ አትመለከትም ። ያለፈው ድፍረት ይበቃል”አሉና አንገታቸውን ወደ ምፅዋ አቅጣጫ መለሱ ።

“እሺ ጌታዬ እንደ ተመለስኩ ይህንኑ አስረዳለሁ” አለ መልእክተኛው አንገቱን ደፍቶ ።

ካንደዬም ሁለተዬ ይህን ቍርጠኛ አነጋገር የሰማው ፣ ማርኮ ፖሊ ወደ ምፅዋ ተመልሶ ሁኔታውን በምፅዋ ለነበረውና ራስ አሉላ ወደከሰላ ዘምተው ማሕዲስቶችን እንዲወጉለት በገጸ-በረከትና በአማላጅ ሲወተውት ለነበረው ኰሎኔል ከርምሳይድ ለተባለው እንግሊዛዊ አስረዳው ።

“ገንዘብም መሣሪያም እየሰጠን ብንለምናቸውም ለውዬውዐይናቸውን ከጣሊያኖች እንቅስቃሴ ላይ ሊያነሡ አልቻሉም ማለት ነው ? ሐሳባቸውንም እግሮቻቸውንም የተከሉት ምፅዋ ላይ ነው ማለት ነው ?”ብሎ ኰሎኔሉ ሲተክዝ ቆየና ፣

“አሁንም እንደገና ወደ አሥመራ ልትመለስ ነው ። በምፅዋ በኩል እርሳቸውንም ሆነ አገራቸውን ሊያሠጋ የሚችል አንዳችም ነገር ሊኖር እንደማይችል አስረዳቸው ። ደበበንም ሆነ ሌሎቹን ሽፍቶች ከገቡበት ገብተን እንደምንይዝላቸው አስረዳቸው ” ብሎ እንደገና ማርኮ ፖሊን ወደ አሥመራ ሰደደው ።

ኩሉቴሉ ቃሉን ለመጠበቅም ሲል ወታደሮቹ ሽፍቶቹን እንዲያሳድዱ አመራቸው ።

ማርቆ ፖሊ እንደገና ወደ አሥመራ ተመልሶ እንደ ታዘዘው የኩሉቴሉን መልእክት ለራስ አሉላ አደረሰ ። አሉላ ግን የእንግሊዞችን ቃል ሊተማመኑበት ከማይችሉበት ወቅት ላይ ደርሰው ስለነበረ መልእክቱ ከአንጀታቸው ጠብ አልል አላቸውና ፥

“እነርሱን እንኳን ማመኑን ትቼዋለሁ” ብለው እንግዳውን መለሱት ። በዚያው ወቅት ደግሞ የማሕዲስቶቹ እንቅስቃሴ እየገፋ መጣ ። አዝማቹ ለራስ አሉላ የላከው የዛለፋ ቃልም ከልባቸው ገብቶ ዕረፍት እየነሣቸው ሔደ ።

“እንደ ተለመደው የጦር አለቆቻቸውንና ባለሟሎቻቸውን ሰብስበው ፥ “ልጆቼ ወዳጆቼ ! ጊዜው ፈተናዎችን እያደራረበብን ነው ። አገራችንን ፈላጊ አበፍስፎብናል ። በባሕሩ በኩል ግብጾችና እንግሊዞች በረድ ሲሉልን ጣሊያኖች ደግሞ ተተክተውብናል ። በከሰላም በኩል የደርቡሽ ጦር እየገፋ መጥቷል ። አጥንት የሚሰብር ፥ ጋብቻ የሚከለክል ስድብም ይልኩብን ጀምረዋል ።

“ምንም እንኳን ከሰላን መልሰን እንድንይዛት ንጉሠ ነገሥቱ ቀደም ብለው ቢያዙኝም ፥ ሠራዊቱ እንዲያርፍና እንዲያርስ መሣሪያም እስኪዘጋጅ ብዬ ፈጥኜ አልዘመትኩም ። የጣሊያኖቹንም ነገር ማጻመጡን ፈልጌው ነበር ። እንግሊዞች ደጋግመው የላኩብኝ የጣሊያኖቹ ነገር እያሳሰበም እያሉ ነው ። እኔ ግን ሁሉንም አላመንኳቸውም ። ድርቡሾች ይኸውና እንደምትሰሙት ከከሰላም አልፈው ሕዝቡን እየዘረፉ ምሽግም እየሠሩ ነውና ፈጥነን ካልዘመትንባቸው ዙሪያችን መከበባችን የማይቀር ስለሆነ ፥ ወደ ደጋው ሳይወጡ እዚያው ከቆላው እንዳሉ ማስተረት ይኖርብናል ። ብላታ ገብሩም በቅድሚያ እንዲወርድ አድርጊያለሁ ። ፈጥነን ካልዘመትን ደግሞ ወንዞቹ ይደርቁና የውኃ ችግርም ሆነ የወባው በሽታ የማይቻለን ይሆናል ። ስለዚህ ነገር ሐሳባችሁን እንድትነግሩኝ ብዬ ነው ዛሬ ያስጠራኋችሁ” አሉ እያንዳንዳቸውን በተራ እየተመለከቱ ።

በዚህ ጊዜ ፊታውራሪ ኃይለ ሥላሴ ተነሥተው መኳንንቱን አንድ ባንድ ከተመለከቱ በኋላ ፥

“ባባቶቻችን ያልደረሰ አልመጣብንም ። አባቶቻችንም ‘ትውልድ ይወጣው’ ብለው ጠላት አገራችን ውስጥ አስገብተው አላቆዩንም ። በሚቻላቸው ታግለውታል ፤ እኛም ለልጆቻችን ጠላት ማቆየት አይገባንም ። ነገሩን ተረድተነዋል ። ቀኑ ይቆረጥና እንዝመት” ብለው ተቀመጡ ። በዚሁ ሐሳብ ሁሉም የሚስማሙ መሆናቸውን አስታወቁ ።

በምፅዋ በኩል የነበረውን የጣሊያኖች ትኩረትና እንቅስቃሴ ማለዘብ ደግሞ ቅድሚያ የሚሰጠው ጉዳይ ሆኖ ተደቀነባቸው ። ለጊዜው “በሰላምና በወዳጅነት” የቀረቡትን ኢጣሊያኖች ማለዘብም አስፈላጊ መሆኑን አመኑበትና ፥

“ተዚህ ቀደም” በወዳጅነትና በስምምነት ለመኖር ሙሉ ፈቃደኞች ነን” ብለህ የላክህብኝን ነገር ከመኳንንቶቼና ከባርቶቼ የጦር አለቆች ጋር መክርክሬበት ፤ ሐሳብህ ማለፊያ ነው ። የኛም ምኞት ይኸው ስለሆነ ፥ ከከሰላ ስመለስ ፍሬ ፍሬ ነገሩን እንመካከርበትና በንጉሠ ነገሥቱም እናመለክታለን ። እስከዚያው ድረስ ግን ወደ ምጥዋ የሚወርዱና ከዚያም የሚመጡ ነጋዴዎችና መንገደኞች በሆነ-ባልሆነው ምክንያት መንገላታት እንዳይደርስባቸው አደራህን” ብለው ምፅዋ ለነበረው ለጣሊያን ኩሉኔል ላኩለት ።

በምፅዋ በኩል የነበሩትን ጣሊያኖች በዚህ ስልት አቀዝቅዘው ፥ የእንግሊዞችንና የግብጾችን ሰፊ ርዳታ አግኝተው በግዛታቸው ውስጥ የነበሩትን አቀራርበውና አስተባብረው ፥ ሠራዊታቸውን አዳዲስ መሣሪያ አስታጥቀው ፥ ስንቁን አዘጋጅተው መንገዱን አስጠርገው ፥ ነጋ-ጠባ ሲፎክርባቸውና ሲዝትባቸው ለነበረው የማሕዲስቶች ጦር አዝማች ለነበረው ፥

“እኔ ወዳለሁበት ለመምጣት አትቸገር ። እኔው እመጣለሁ ። እኔንም ንቀህ አገሬን ደፍረህ ገብተሃል ! በል ተዘጋጅተህ ጠብቀኝ” ብለው ፈረሰኛ አስቀድመው ልከው ቁጥሩ እስከ ዐሥር ሺህ የሚደርስ ሠራዊታቸውን እየመሩ ወደ ኩፊት ዘመቱ ።